

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibvs Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Liber Octavus, De Reductione Hæreticorum ad Catholicam Fidem procuranda.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

LIBER OCTAVUS, DE REDUCTIONE HÆRETICORUM

ad Catholicam Fidem procuranda.

Exhortatio ad conversionem Hæreticorum.

Consu-
lendus
nost.

Dominicus à SS. Trinitate 2. parte Tomi 5. Bibliotheca Theologica Romæ excusæ an. 1673. Sect. 1. ubi per 76. capita hæreses in Occidente & septentrione vigentes refelluntur.

Rimo. Nulla pestis hæresi peior, sive ad antiqua bona Ecclesiæ perdenda, sive ad viam bonis futuris præcludendam. Magnam quippe præcæ Sanctitatis partem extinxit, & incredibili sollicitudine futuris bonis minas intentat; quod Europa univèrsa, ingenti clade animorum & corporum, hac ætate perferens; multis per omnes fermè Romani Imperii Provincias Ecclesiis morbo postiferæ prædicationis infectis; & velut ad piæ fidei malè usurpata persuasionem, longo doctrinæ usu, & ementito nomine veræ Religionis imbutis. Nunquam enim hæresis fuit adeò maligna, si errorum gravitatem; nunquam tam varia, si dogmatum diversitatem; nunquam tam impudens, si calumniosas conciones, & scripta seditiosa; nunquam tam facilis expugnatu, si intestinas Ministrorum contentiones, & rixas quispian intueatur; nunquam denique tam dispersa, nam ut quædam Hydra Fabularum (ut D. Ambros. *de fide ad Gratian. cap. 4.* verbis utar) vulneribus suis crevit, & dum sæpè reciditur pullulavit, igne debito incendioque peritura. Quapropter, ut eleganter Cassian. *de incarnatione Christi cap. 1.* philosophatur; Resurgente morbo, non debet cessare medicina; & quo major fuerit ageritudo, tanto instantior debet esse curatio: potens est enim Dominus DEVS noster, ut quod de morte hydræ illius gentium falsitas finxit, hoc in Ecclesiarum bellis veritas peragat, & ignitus sancti Spiritus gladius, ita in extinguenda novella hæresi omnes penitus medullas perniciose generationis exurat, ut tandem prodigiosa fecunditas emorientibus venis parere desistat. Hæc Cassian.

Eo igitur magis Catholicorum Principum, & maximè Apostolicorum virorum zelus urgeri ad hæreticorum conversionem strenuè procurandam deberet; quo magis (ut ferè in eodem proposito rectè Hilarius 6. *de Trinitate* scribit) plures periculo infidelis intelligentiæ detinentur, uberius gaudium consecrans ex salute multorum, si cognitis Sacramentis, perfectæ in DEVM fidei impia humana stultitia instituta deserent, & se DEO redderent hæreticis repudiatis; atque à cibo mortis, quo in laqueum aves solent illuci, in volatum se libera securitatis erigerent, sequerenturque Christum Ducem, Prophetas nuntios, Apostolos prævios, fidem consummatam. Hæc Hilarius. Quare quemadmodum in communi aliqua peste, seu incendio, de salute aut possessione tam sua quam vicinorum, quilibet solet esse sollicitus, ita quemlibet saltem, ob membra, quæ in Ecclesia ægritudine non sunt infecta, ne inficiantur, ac denique hæreticos reducendi cura summè sollicitare deberet.

Notissimum est hæreticos Satânico stimulo, odioque Ecclesiæ Romanæ incitatos, non solum errores suos acerrimè tueri, sed institutis missionibus, & vicinis Catholicorum Provincias, & remotissima quoque Indorum Regna polluere. Cur ergo Catholici viri simile conatum non adhibeant ad veram sinceramque fidem prædicandam, ipsosque sectarios in ovile Christi reducendos?

Secundo, certis indicibus deprehensum est, non modo in Regnis aliis longinquiribus, verum in ipso primogenito Ecclesiæ Regno, hoc est, Italia, hæresum semina spargi cæpisse diebus his: timendumque videtur, ne altas radices egerint, & dormientibus custodibus emergant. Ex quo efficitur, ut non levis obligatio subit, aream purgandi, & hæreticorum consortia procul arcendi. Quod certè per Ministros idoneos Verbi DEI, divinis virtutibus armatos, sine ferro, deberet attentari & promoveri.

Tertiò, Puritas doctrinæ ac Scripturæ sacræ licentius quàm dici possit, corrumpitur, & Sacramenta, vera scilicet culpæ remedia, irridentur. Quis ergo non eni-

tatur

tatur è castris Catholicorum, quoad possit, hisce ludibriis obstare, ut tueatur arcem salutis, & decorem domus DEI?

Quartò. Regna, quæ illustrium Sanctorum germina multa protulerunt, defecerunt ab Ecclesia. Si ergo politici Principes ignominia notari se putant, dum Provincias patrimonio acceptas, ab aliisque per vim occupatas, comparato exercitu non recuperent; cur non videatur dedecus grave, integra regna à Sectariis occupata, Ecclesie scilicet hæreditatem, proprio Principi, hoc est Christo, per victoriam Fidei, Apostolica prædicatione non restituere?

Quintò. Templà olim Catholico ritu consecrata, in stabula vel sæcularia tribu- nalia ab hæreticis versa sunt. Quapropter deberet exurgere Machabæus aliquis, qui doleret *Sanctificationem desertam, altare profanatum, & in atrio Domini, velut in saltu virgultanata.* Etenim clementissimus DEVS faveret Ecclesie ministris, qui ad opus tam divinæ majestati acceptum mitterentur, ut templà polluta in suo candore primævo reponerent.

Sextò. Temporis oportunitas vehementer urget. Nam à rebellionè Lutheti, usque in annum hunc incredibile videtur, quot hæresum monstra pullulaverint: quæ cum inter se discrepent, & alternis ictibus oppugnent, regnum divinum citoque desolandum videtur; quod viris Apostolicis grandes animos creare deberet, ut gentem cadentem sublevarent.

Septimò. In ipsis Hæreticorum regnis, quæ corruptiora videntur, latent plerique Catholici, indignè ferentes impuritatem illam, quam intreri coguntur. Et profecto æquum est, afflictos illos agnos à lupis circumseptos solari: præsertim cum ipsi rerum consilii parati sint, ad Catholicos ministros adjuvandos. Ex quo & multorum sectariorum conversio, & multiplex quoque fortium virorum martyrium sperari potest, ut Ecclesia insigniter augeatur, & decoretur.

Ac denique optimè Thomas Bozius *Tom. 1. de sig. Eccl. lib. 12. cap. 23.* hæreticorum miseriam & calamitatem deplorat, tum etiam ipsos eleganti oratione hortatur, ut ad Ecclesiam redeant, sequentibus verbis.

Sed quis dabit, inquit, capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, ut la- geam tot Ecclesia quondam filios, quos impetus Aquilonis prostravit, & allisit ad terram & quos caligo impietatis circumdedit, tortuosus serpens spiris involvit, afflatus pestilentis ve- neni interfecit? Everasunt templa, diruta sunt monasteria, dispersi sunt lapides San- ctuarij in capite omnium platearum: qui nutriebantur in croceis maximarum celestium- que virtutum odoribus amplexati sunt stercorea libidinum, luxus & ebrietatis: candi- diores erant olim Nazarij ejus nive, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphi- ro pulchriores; nunc expulsi omnes. Succesere in multis locis temulentia, luxuries, in- temperantia, stoliditas. Usquequo dissolvèris delicis filia septemtrionis vaga, & modo hujus hæresis turbine circumferèris, modo illius voracis vinolenta absorberis?

Respice meliorem tui partem, ut adhuc stes, & avita religionis, virtutumque splendore non intermortuo coruscet. Recordare majorum tuorum, quæ te evexere, ad omnem quam- cunque habes humanitatis, nobilitatis, magnificentia, & litteraturæ laudem. Nulla olim inter tuos litteræ erant, nulle urbes, & ædificia, nulla familiarum dignitas, nulla cum cæ- teris gentibus societatis humana tuta commercia. Horrebant omnia sylvis, squallebant in- culta regiones, ferro & prædationibus omnia miscebantur; prisca nobilitatis cognitio nulla. Bonifacius Anglus à Gregorio Secundo missus, Cyrillus ac Methodius à Nicolao Primo, omnium quæcunque in te elucet, bonorum fundamenta jecere, horum deinde alumni exornarunt omnia tua, finitimasque Regiones excoluerunt, ac nobilitarunt. Nunquid in antiquam barbariem feritatemque relabi voles? Fastidius tot bona ac tanta, tot ac tantis nostrorum laboribus tibi parata, quorum nihil antea potiebaris? Respice infelix ad petram, unde excisa es, & ad cavernam lacus, unde præcisa olim fusti à successoribus Petri, ad quem dictum fuit, Super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, procuratum est continenter, ut in hanc speciem conforma- reris: ab ejus alumni aquam baptismi, quo sordes antiquos abluisi, acceperas, & nunc quid tibi cum fluvio Ægypti, ut bibas aquam turbidam? Audisti in, in quos scelerum gradus abominandos præcepis devoluta? An eo etiam vis deturbari, quo miserissima Græciæ? Hæc Bozius.

Ordo servandus.

ADversus omnes hujus temporis hæreticorum errores disputare arduum sanè opus, penèque immensum, & quod hujus tractatus brevitate & scopum excedit. Quare ex diversissimis ac infinitis disputationibus, quas Catholici contra hæreticorum errores congesserunt, quasdam principales, quæ cæteratum om- nium capita & fontes esse videntur, selegimus, in quæ tanquam in doctrinalia

quædam principia, omnia alia probationum media resolvantur: quibus semel probatis & ostensis, necessitatio omnes alia errorum radices evellentur. Quare tantùm de Ecclesiâ Catholica tractabimus, ubi & penes quos sit vera Christi Ecclesiâ; nam si ostendamus apud nos veram esse Ecclesiâ, actum est de hæreticis,

De hoc argumento jam olim copiosissimè & accuratissimè scripsit noster *Thomas Waldensis*, de quo *Antonius Possévinus Tomo 2. Apparatus sacri*: *Thomas Waldensis* inquit, *Anglus, Carmelita, Confessorius Henrici V. Anglorum Regis, qui & sua ætatis sui temporis hæresum expugnator, ac deinceps exortarum everfor fuit, à MARTINO V. Pontifice Maximo, cui opus suum dicaverat, commendatus, à nostris autem a vi scriptoribus, præsertim Joanne Cochleæ, atque Stanislao Hosto Cardinali magnoperè celebratus, qui mortuus est non sine opinione sanctitatis Rothomagi in Normania anno 1430. tertio Nonas Novemb. scripsit opus insigne, quod inscripsit, Doctrinale antiquitatum fidei, & Ecclesiæ Catholicæ, distinctum tribus Tomis, in quorum Primo agit, de DEO, Christo, Petro, Ecclesiâ, Religiosis: in secundo de Sacramentis, in Tertio de sacramentalibus ad-versus Wicleffitas, Hussitas, eorumque recentiores affectus. Hactenus Possévinus. Joannes quoque Pitsæus, Anglus, eximius Thomam nost. extollit encomiis in suo de illustribus Angliæ Scriptoribus opere. Labet pauca ex ipso subungere. *Andreas Vega Ordinis S. Francisci de Observantia, doctor Salmanticensis, in Opus. suis de justificatione, vocat eum insignem hæresum Wicleffi impugnatorem, & uberrimum fontem, ex quo hauserunt bonam argumentorum suorum partem, penè omnes, qui contra sectam Lutheranam scripserunt. Similia scribunt alij: Trithemius Abbas in suo Scriptorum Ecclesiasticorum Catalogo, Sixtus Senensis, in sua Bibliotheca, & Nicolaus Aurificus in ejus vita. Alphonsus de Castro testatur: ita cum omnes errores Wicleffianos impugnasse, ita fidem orthodoxam defendisse, ut ex multis, qui in utroque laboraverunt, nemo uberius, nervosius, solidius utrumque præstiterit.**

Raphael Volaterranus libro vicesimo primo sue Anthropologiæ, de Ordine Carmelitarum differens, hunc præstantissimum Doctorem, quod ad eruditionem spectat, numerat inter doctissimos, quod ad vitam sanctitatem, ponit inter Beatos. Similia de illo testimonia perhibent alij viri Litterati non pauci. Hæc loco citato Pitsæus, qui etiam tradit Thomam nostrum tribus Angliæ Regibus acceptissimum fuisse, Henricis videlicet quarto, quinto & sexto. Ex quibus Henricus IV. Anno Domini 1410, ad Concilium Pisanum, quod ad tollendum Schisma, sub Alexandro Papa V, convocatum erat, eum misit, in quo ita pro concilianda unione Ecclesiastica laboravit, ut maximam apud omnes laudem promeruerit. Henricus V. qui ejus noverat in gravissimis negotiis tractandis, & expediendis prudentiam ac dexteritatem, eum sibi adjunxerat intimum à Consiliis, & in iis, quæ moderamen suæ conscientiæ spectabant à confessionum secretis. Ab hoc Rege missus fuit Anno 1415, ad Concilium Constantiense, quod contra Hussitas habitum fuit: contra quorum errores jam plurimum laboraverat. In magna etiam gratia fuit apud Henricum VI. eique adhuc penè puero fuit à sacris Confessionibus; pro cujus postea coronatione solemnè Parisiis peragenda missus fuit in Galliam.

Anno 1419, missus fuit Orator ad Vladislaum Poloniæ Regem, & Michaellem Generalem Magistrum Equitum Ordinis Teutonici, pro componenda inter eos pace.

Recenset in supra laudato opere idem Pitsæus, alios decem Carmeli Ordinis insignes Theologos, qui contra Wicleff aliosque ejusdem ætatis hæreticos, Catholicam Fidem variis conscriptis voluminibus acerrime propugnarunt: in quibus non infimus fuit *Gualterus Dissaus*, qui ab *Urbano VI.* ejusque successore *Bonifacio IX.* ut *Trithemius* & alii tradunt, creatus de Latere Legatus, ad regna Hispaniarum, Portugalliæ, Angliæ, Navarræ, atque alias Provincias destinatus fuerit, ut Crucem Christi contra infideles, Hæreticos ac Schismaticos prædicaret. Fecit ille, & quidem ita strenuè munus injunctum, ut ad celebritatem sui nominis magnam fecerit accessionem.

Non minus validè horum temporum hæreses impugnavit, diversis, doctissimisque editis libris *Thomas Stapletonius* & ipse Anglus, ex quo, aliisque gravissimis Authoribus, præsertim ex Eminentissimo Cardinale Bellagmino, brevitatè consulescentes, nos, quæ potiora sunt seligemus; quæ proderunt tum ad hæreticos, tum ad schismaticos, qui iisdem ferè tenebris sunt impleti, confutandos.

PRIMA PARS.

CAPVT I.

De notis & lignis Ecclesiæ; ostenditur Romanam Ecclesiã veram esse & unicam in terris Ecclesiã.

CHRISTUS ex tota hominum multitudine, gratia sua & misericordia, quosdam sibi selegit, eoque certis legibus inter se constringens Societatem, seu Rempubliã quandam instituit, quam Ecclesiã nomine appellari voluit, eaque illa est, quam nos unam, & non plures agnoscimus, quæ definitur, *Cæus hominum ejusdem Christiana Fidei professione, & eorundem Sacramentorum communione colligatus, sub regimine legitimum Pastorum, ac præcipue unius Christi in terris Vicarij Romani Pontificis.* Et hæc sunt quæ absolute requiruntur, ut aliquis sit de Ecclesiã. Est enim, inquit Augustinus (in *Breviculo collationis col. 3.*) corpus vivum ex anima & corpore constans: anima sunt virtutes internæ, Fides, Spes, Charitas, &c. Corpus externa fidei professio, & Sacramentorum communicatio, &c. Unde quidam sunt & de anima & de corpore Ecclesiæ, ac proinde uniti Christo Capiti interius, & exterius, quæ membra viva dici possunt, quamvis aliqui magis, aliqui minus, aliqui etiam solum vitæ motum habentes, quasi sensum, sed non motum, ut qui solum fidem habent: alii de anima & non de corpore, quales sunt Catechumeni & excommunicati, si fidem habeant & charitatem. Alii demum de corpore, & non de anima, qui nullam habent scilicet virtutem internam, sed tantum exterius communicant nobiscum in iisdem Sacramentis.

Est autem hæc Ecclesiã visibilis, quæquid oblatent Heretici, hi enim cum non possint suorum dogmatum aut Ecclesiæ successorem non interruptam ab Apostolis ostendere, eo confugiunt, ut dicant Christum invisibilem instituisse Ecclesiã, in qua soli sunt boni, quorum cum pietas lateat, ignorari, quinam ad Ecclesiã pertineant. Sed huic sententiæ scriptura sacra, & ratio ipsa adversatur.

Primò quia ubicunque in scripturis invenitur Num. 20. nomen Ecclesiæ (ut Numer. 20. *Cur eduxisti Ecclesiã meam in solitudinem?* 3. Regum 8. *Convertitque Rex faciem suam, & benedixit omni Ecclesiã Israel.* Matth. 16. *Super hanc petram aedificabo Ecclesiã meam.* 18. *dic Ecclesiã.*) semper significatur congregatio visibilis.

Secundò, ubi non nominatur quidem Ecclesiã, sed tamen describitur, visibilis adhuc designatur, Psal. 118. *In sole posuit tabernaculum suum, id est, juxta August. in manifesto posuit Ecclesiã suam, ita ut sicut nequit sol omnino latere, ita nec Ecclesiã.* Isa. 2. & Mich. 4. comparatur Ecclesiã monti magno & conspicuo secundum Hieron. & August. Matth. 5. *Civitas supra montem positã, juxta August.*

Tertio, ex ipso ortu, & progressu Ecclesiæ. In veteri testamento adeo visibilis erat, ut in ipsa carne Judæi portarent visibile circumcissionis signum: In novo fuit in principio tota in Christo, & Discipulis ejus, qui adeo visibiles erant, ut su-

per eos visibiliter descenderit Spiritus sanctus. Deinde additi sunt illis una die ad tria millia per fidei confessionem, & baptismum, ac deinceps illi omnes & soli habiti sunt de Ecclesiã Christi, qui ad illos primos se adjunxerunt per baptismum, & Fidei confessionem, & inde non exierunt per hæreses, aut schismata aut excommunicationem.

Quarò, Ecclesiã est societas hominum; sociari autem homines nequeunt, nisi se agnoscant & copulentur, externis & visibilibus signis, ut ait August. 19. *contra Faustum 1. Cap.*

Quintò, tenemur sub periculo damnationis nos adungere Ecclesiæ veræ, capiti obedire, & cæteris communicare membris, ut patet ex Cypriano, Hieronymo & Augustino. At hoc fieri nequit, si Ecclesiã est invisibilis. Huic Ecclesiæ sive Reipub. Christianæ DEUS eximia quædam privilegia concessit, qualia extra hanc Congregationem inveniri non possunt.

Primum est, in Ecclesiã sola, esse notitiam DEI, divinarumque rerum nullo errore permixtam intelligentiam, eamque ita esse certam ob Christi Spiritus informationem, ut error in fide apud illam esse nequeat. Est enim Ecclesiã (ut Paulus docet 1. ad Timoth. 3.) *firmamentum & columna veritatis.* Præterea vera Ecclesiã gubernatur à Christo ut à Sponso, & à Spiritu sancto ut ab anima. Ergo si errat Ecclesiã in dogmatibus fidei, & morum, error Christo & Spiritui sancto tribui deberet. Etsi enim sponsus non teneatur à sponsa remove omnem ignorantiam, tenetur tamen, si potest, omnem errorem, ex quo malum oriatur magnum, & magnum esset malum Ecclesiã falsa fide colere DEUM. Tertio Ecclesiã est sancta, ista autem sanctitas in professione dogmatum consistit & proinde Ecclesiã nihil poterit docere nisi verum.

Secundum privilegium est, hanc Ecclesiã visibilem (quæ columna est veritatis, & adversus quam portæ inferi non prævalebunt,) perpetuo duraturam: quod manifestè Christus promisit Matth. cap. ult. *Ecco ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi.* Cumque Apostoli, quibus hoc dixit non essent permansuri, sine dubio ad eorum successores ista se extendunt. Deinde Psal. 47. dicitur de Ecclesiã visibili, *DEUS fundavit eam in æternum,* juxta August. Et Isaia 61. *Fecit seminum, & sicutur in gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes qui viderint eos cognoscent illos, quia isti sunt semen, cui benedixit Dominus.*

Tertio *arva, ager, convivium, ovile* significant in Evangelio Ecclesiã visibilem. At eadem parabola docent eandem permanuram usque ad diem Judicii, Matth. 3. *Ipse mutabit arvam suam, & triticum congregabit in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili, quod non fiet ante diem Judicii. Item: Sinite utraque crescere usque ad messem, messis autem contumatio sæculi est.*

Quarto, regnum Christi est vera Ecclesiã. Non dicitur autem regnum aliquot homines separati ab invicem, & occulti, qui se non noverunt: sed multitudo hominum congregatorum, qui se invicem agnoscant: At regni Christi non erit finis Luc. 1. *Daniel 2. Psal. 88.*

Tertium

Tertium privilegium ad prædicta consequitur, in sola Ecclesia esse verum DEI cultum, sinceram Sacramentorum administrationem, sanctas Deoque acceptas caeremonias.

Quartum est, Christum sanctissimæ passionis, laborumque suorum merita in sola Ecclesia reposituisse, quorum illi tantum participes efficerentur, qui se ad Ecclesiæ conjunctionem recipere. In hac ergo Ecclesia sola accipitur peccatorum remissio, gratia DEI, Justificatio, sanctificatio: soli Ecclesiæ filii bonis operibus merentur apud DEUM, vel augmentum Justitiæ, vel æternam vitam: soli sunt grati & accepti DEO, amici, & filii DEI, soli communionem habent cum Sanctis, Sacramentorumque meritis, soli ornati sunt veris seu Christianis virtutibus: soli promissionem habent certamque expectationem vitæ æternæ.

Magna utique privilegia & verissima Ecclesiæ: nam extra Ecclesiam nihil horum reperitur; nulla virtus Christiana, nulla operatio DEO accepta, nullum meritum, nulla spes Salutis: hæc quidem fortassis non ægrè admodum nobis assentientur Hæretici. Tota porro difficultas in eo est, penes quos inveniatur Ecclesia ista, dum singuli ad suas congregationes eam pertrahunt: cujus litis evidenter dirimendæ gratia, Christus Salvator pro sua in humanum genus charitate, aliqua certa indicia, & signa, notatque reliquit, quibus hæc sua Respublica ab aliis cæteris dignoscatur: ne si quis ab infidelibus ad Ecclesiam se conferre velit, dubius hæreat, quam ex tanta congregationum diversitate potissimum amplecti debeat, quarum quælibet se nomine Ecclesiæ tot privilegia instruat jactat. Rerum autem, quæ inquiruntur notæ ejusmodi esse debent, quæ & clariore rebus ipsis sint, & à communi consuetudine non alienæ.

Quocirca qui eo penes se esse veram Christi Ecclesiam contendunt, quod se Verbam DEI sincere interpretari, & Sacramenta pure administrare afferunt; non facis id aperte demonstrant; cum istud non minus in dubium vocetur, & omnibus sit occultum, atque illud quod quærebatur. Cum enim, ut diximus, hæc sint Ecclesiæ privilegia & proprietates, quicunque ad suam cæteram Ecclesiæ nomen transfert, is utique proprietates ejus omnes se habere dicet: & qui de numero Gèntium veram Ecclesiam quæret, nihil certi inveniet, quando omnes audit de sincera verbi divini prædicatione, & Sacramentorum administratione gloriari, alioque à se mendacium arguere. Nam Lutherani hæc penes se esse docent, non apud Calvinistas, Anabaptistas, &c. Contra Calvinistæ apud se solos, non apud alios ea reperiri volunt, atque ita de cæteris.

Quare tractationem de notis Ecclesiæ utilissimam esse, ex eo maxime constat, quod per eas dignoscatur vera Ecclesia, in qua sola est salus: in quibus assignandis placuit sequi doctiss. Cardinalem Bellarminum, adducendo Ecclesiæ notas ab ipso, (brevius tamen) recensitas, addendoque alias non parum utiles.

C A P V T II.

Prima, & vera NOTA Ecclesiæ, ipsum nomen CATHOLICVM.

ANtequam veras Ecclesiæ notas aggrediamur, breviter ab hæreticis excogitatas, oportebit resellere.

Lutherus septem notas proponit: Primo, ve-

ram & incorruptam Evægelii prædicationem. Secundo, legitimam Baptismi administrationem. Tertio, legitimam Eucharistiæ usum. Quarto, legitimum usum clavium. Quinto, legitimam ministrorum electionem, qui doceant, & Sacramenta ministrent. Sexto, orationem publicam, & psalmodiam, ac Catechismum lingua vernacula. Septimo, mysterium Crucis, id est, tribulationis, intus nimirum mæstitiam, pusillanimitatem, terrores; & exterius, videlicet pauperitatem, contemptum pro hæreticis haberi.

Confessio Augustana, & Calvinus duas tantum proponunt, scilicet prædicationem sinceram verbi DEI, & sincerum usum Sacramentorum, quæ revocari possunt ad quinque primas Lutheri.

Centuriatores duas addunt, nimirum constantiam in fidei confessione, & obedientiam erga ministros verbi, quatenus verbum administrant; sed comprehenduntur hæc duæ in quinta & septima Lutheri.

Resellitur prima Lutheri; primo quia notæ, quibus aliquid dignoscatur, debent illi esse propria, & secundum rem, & secundum communem opinionem, ut patet; sed nulla est secta, quæ se non asserat habere puram Evægelii prædicationem. Quomodo ergo per hujusmodi prædicationem poterit cognosci, quæ sit inter omnes sectas vera Ecclesia? Secundo notæ debent esse notiores rebus suis notæ. At notior est Ecclesiæ prædicatione verbi: non enim aliunde scimus quæ sit vera prædicatione verbi, quam per Ecclesiam, ut docent Irenæus & Tertullianus. Deinde ita volunt adversari prædicationem verbi esse notam Ecclesiæ, ut simul veint requiri ejus receptionem, id est, credatur. At nobis ignoti sunt, qui verè Evægelio credunt.

Deinde 2. 3. 4 & 5. iisdem resellitur argumentis, quibus prima: deinde Ecclesia Corinthiorum tempore Pauli, & Africana tempore Cypriani vera erat Ecclesia, & tamen illi circa usum Eucharistiæ, hi vero Baptismi, non mediocriter errabant.

Sexta, si loquatur de interna invocatione, cum hæc sit invisibilis, non erit nota; sed neque de externa, cum sit communissima: nam omnes sectarii hujus temporis dicunt orationem dominicam, & canunt psalmos lingua vernacula.

Septima resellitur, quia internæ tribulationes sunt invisibiles: adde pusillanimitatem esse vitium: & regnum Dei esse gaudium in Spiritu sancto. Externæ non sunt perpetuæ, nam in principio & fine Ecclesiæ passa est magna angustias, at in medio florentissima exiit.

Prima Centuriatorum impugnatur, primo, quia non nisi ex Ecclesia vera constat, quæ sit vera fidei confessio. Secundo, multæ sunt sectæ, quæ de suis martyribus gloriantur, ut Montanistarum, Massilianorum, Donatistarum, Anabaptistarum, & nostra Ecclesia Catholica etiam innumerabiles habet Martyres. Lutherana vero suæ confessionis paucissimos: Quomodo ergo per id dignoscatur Ecclesia vera?

Quare his notis rejectis ad primam Ecclesiæ notam stabilendam accedamus, quam diximus esse nomen *Catholicum*, pro qua stabilenda observandum est primum, aliud esse evidentet verum, aliud evidentet credibile: illud est, quod in se, vel in suis principiis, videtur; hoc quod neutro videtur modo, habet tamen tot & tam gravia testimonia, ut quilibet vir sapiens id merito credere debeat.

Secundo, nos non velle Ecclesiæ notas quas afferi-

afferimus facere simpliciter ac omnibus evidentiam veritatis: alioqui nulli inveniuntur illas negantes, facere tamen evidentiam credibilitatis, iuxta illud Psal. 92. *Testimonia tua credibilia facta sunt nimis.*

Tertio, recipientibus Scripturas divinas, historias, & PP. facere evidentiam veritatis: hoc enim est evidenter verum, quod evidenter deducitur ex principiis certis.

Etiā autem veræ notæ Ecclesiæ variæ à variis numerentur, XV. nos producemus, quæ facile ad illa quatuor Symboli, *unam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam* revocari poterunt.

Prima est ipsum nomen Catholicæ Ecclesiæ, & Christianorum, (hoc enim est notissimum, ut patet) item & propriissimum veræ Ecclesiæ, sicut docent PP. August. lib. contra Epistolam fundamenti c. 4. Cyrillus Catech. 18. *Si veneris in aliquam urbem, non petas, ubi sit Ecclesia, vel domus DEI, nam etiam hæretici dicunt se habere domum DEI, & Ecclesiam; sed petas, ubi sit Ecclesia Catholica; id enim nomen proprium est hujus sanctæ Ecclesiæ matris omnium nostrum.*

Pacianus in Epist. ad Sympronianum, quæ est de nomine Catholico, *Certe non est ab homine mutatum, quod per sæcula tanta non cecidit: Catholicum istud nomen Marcionem, nec Apellem, nec Montanum sonat, nec Hæreticos sumit auctores.*

Justinus docet sectas pravas denominari ab Hæresiarchis. At, ut inquit Achanasius Serm. 2. contra Arianos, *nunquam populus (scilicet DEI) ab Episcopis suis, sed à Domino, in quem creditum fuit, nomen accepit. Certe à beatis Apostolis præceptoribus nostris appellationes adepti non sumus, sed à Christo Christiani sumus & nuncupamur. Illi vero, qui aliunde originem suæ fidei deducunt, merito auctorum suorum cognomen à præ se ferunt, &c.*

Chrysostronus hom. 33. in acta Apostolorum. *Illi habent, inquit, quosdam à quibus appellantur; prout enim & hæresiarcha nomen, ita & secta vocatur; nobis autem nullus vir nomen dedit, sed ipsa fides. Hieron. contra Luciferianos in fine: scilicet audietis eos, qui dicuntur Christiani, non à Domino sed à Christo, sed à quocunque alio nuncupari, Marcionitas, Valentinianus; scito Ecclesiam non Christi, sed Antichristi esse Synagogam.*

Obijciunt nos vocari Papistas & Romanenses, sed hæc quamvis sint honorabilia nomina, à quibusnam taliter nuncupamur, nisi à solis Lutheranis & Calvinistis? non enim ita in Asia, in Africa, Indiis, Græcia, Italia, Hispania, &c.

C A P V T III.

NOTA Secunda, ANTIQVITAS.

Antiquitatem esse Ecclesiæ notam patet, quod sine dubio Ecclesiæ antiquior manifestè sit vera: sicut enim dicitur *Catholica*, quia omni tempore fuit, ita & *Apostolica*, quia ab Apostolis fundata: & proinde *antiquissima*. Nostram autem esse antiquiorem omnibus hæreticorum sectis facilè probatur: Nam est illa ipsa quam instituit Christus: siquidem in omni mutatione insigni Religionis semper ista sex demonstrari possunt. Primo Author ejus. Secundo dogma aliud quod novum. Tertio tempus, quo caput. Quarto locus, ubi caput. Quinto, quis eam oppugnavit. Sexto, exiguus aliquis cæteris, unde paulatim aliis accedentibus creverit. Jam vero, nos illa omnia,

de singulis hæreticorum sectis facillimè demonstramus; nihil autem horum adversarii unquam de nostra Ecclesia post Apostolica tempora demonstrare potuerunt. Nusquam enim nobis obijcerunt authoritatem nostræ sectæ, aut ab aliquo particulari homine nos appellaverunt; non solum nusquam ostenderunt originem post Christum dogmatis nostri, sed Centuriatores in singulis Centuriis annotant, qui auctores defenderint nostra dogmata, nec originem inveniunt nisi Apostolorum tempore. Nam Justinum & Irenæum inter eos nominant, quos constat vicinos Apostolorum temporibus; numquam potuerunt ostendere tempus certum nostræ defectionis ab Ecclesia, & quo loco cepit. Nam post quinquagesimum annum, quo doctissime dicuntur incepisse, floruit *Gregorius Magnus*, cum quo totus orbis Christianus communicavit, non habent: proferunt quidam Concil. Constantinopol. sub Copronymo, sed illud illegitimum & impium fuisse constat. Nec enim aut per se, aut per Legatos affuit summus Pontifex, nec tres præcipui Patriarchæ Alexand. Antiochen. & Hierosol. & nusquam fuit numeratum inter legitima, ut probat Bellarm. lib. 2. de Concil. ca. 8.

Deinde non damnavit novum dogma, sed antiquum de imaginibus (cultu latræ) honorandis. Multo autem plures adhæsisse Romano Pontifici semper, quam quibuscunque sectis, satis constat ex Epistolis Summorum Pontificum, ad diveras orbis partes, & ex Historiis.

Hoc argumento ab antiquitate usi sunt Tertull. de præscript. *Qui estis vos, inquit, unde, & quando venistis? ubi tam diu latuistis? Optatus libro 2. contra Parmen. Vestra Cathedra originem ostendite: qui vultis vobis sanctam Ecclesiam vendicare.* Hilarius 6. de Trinitate ante medium, Hieron. Epistola ad Pammachium & Oceanum, *Quisquis es assertor novorum dogmatum, quæso te, ut pareas Romanis auribus, parcas fidei, quæ Apostolico ore laudata est. Cur post quadringentos annos docere nos niteris, quod ante nescivimus? Usque in hanc diem sine vestra ista doctrina Christianus mundus est. August. lib. contra Epist. fundamenti cap. 4. ponit antiquitatem inter Ecclesiæ notas.*

Quod autem dicant hæretici, suam Ecclesiam non esse novam, sed illam ipsam quam fundavit Christus, quæ per multa sæcula non apparuit, sed nunc repenitè visa est, convellitur, primo, argumento D. Augustini contra Donatistas lib. 3. de baptis. c. 2. Nam aut ista Ecclesia, quæ nunc apparuit, ante perierat, & nunc resurrexit; aut solum latuerat, & nunc extulit caput. Non primum, quia quomodo potuisset renasci, si mater ejus perierat? deinde promissiones Christi pro Ecclesia sua contrarium docent. Non secundum, quia vel ipsa Ecclesia latens profitebatur suam fidem, vel non: si prius, ergo non latebat: si posterius, ergo non erat vera Ecclesia: quia iuxta adversarios est nota Ecclesiæ fidei confessio. Secundo, fuisset Ecclesia Christi miserabilior omni secta impia, nam nulla fuit hæretica, quæ non sua habuit templa, & ritus apparentes. Judæi etiam post Christum semper aliquas habuerunt Synagogas, nec usquam coacti generaliter Deos alienos adorare. At Ecclesia per mille annos, ne quidem angulum terræ habuisset, quo suam exerceret Religionem, & coacta servisset diis alienis.

NOTA tertia, Duratio diuturna
nunquam interrupta.

Ecclēsia dicitur Danielis 9. cap. *Regnum, quod in aeternum non dissipabitur: at haeretici ultra non proficiunt*, inquit Paulus 2. *Timoth. 3* & Schismatici semper initio fervent, teste Cypriano *lib. 4. Epist. 2.* sed incrementa habere non possunt. Ecclesia autem nostra duravit ab initio mundi; vel si de statu novi testamenti loquamur, à Christo usque huc oppugnantibus Judaeis, Paganis, Haereticis, ex quorum persecutionibus crevit, & elevata est: Regna vero temporalia suē destructa: sicut aquae diluvii obruebant facile Regum palatia, Arcam vero Noe magis ac magis attollebant. Nam si nostra Ecclesia non est illa antiqua Christi, ergo perit omnino aliquando vera Ecclesia. Siquidem ante Lutherum, erant solum in mundo haec sectae, Paganismus, Judaismus, Mahometismus, Graecismus, Nestorianismus, Hussitarum haeresis, & Romana Ecclesia, fatentur adversarii nullam harum (praeter Romanam) fuisse veram Ecclesiam; ergo Romana erat vera Ecclesia. At Lutherani vix nati aretere ceperunt.

Capit enim Regnum Lutheri Anno 1517. Surrexit autem Zwinglius 1525. Post duos alios annos Anabaptistae, qui majorem Lutheranorum partem ad se traxerunt. Qui vero Lutherani manserunt, ad eodē mutarunt doctrinam Lutheri, ut vix jam inveniantur puri Lutherani. Zwinglius non diu regnavit, nam Anno 1538. surrexit Calvinus, qui ita brevi invaluit, ut vix pauca quaedam oppida Helvetiorum Zwinglianis reliquerit: ipsi quoque Calvinistae per Libertos in Gallia, Patritios in Anglia, Trinitarios in Polonia, & Samofatenos in Transylvania quotidie magis minuuntur.

Ergone dubitabimus (inquit D. Augustin. lib. de utilitate credendi c. 17.) nec in illius Ecclesia sedere gremio, qua ab Apostolica Sede per successiones Episcoporum frustra haeretici circumstantibus, culmen auctoritatis obtinuit?

Brevem apertamque animi mei sententiam proferam, in illa Ecclesia permanendum, qua ab Apostolis fundata, usque ad diem hanc durat, ait Hieron. in extremo dialog. advers. Luciferianos.

NOTA quarta, Amplitudo seu multitudo, & varietas Credentium.

In qua haec consideranda sunt. Primò, veram Catholicamque Ecclesiam debere amplecti non solum omnia tempora, verum etiam omnia loca & hominum genera. Secundò, Non requiri, ut sic Catholica Ecclesia in omnibus hominibus totius mundi, sed tantum, ut innotescat omnibus Provinciis, ac in omnibus fructificet. Tertio, Non requiri ut hoc fiat simul, sed sufficere fieri successivè. Quarto, Nihilominus debere Ecclesiam nunc fuisse, vel esse in majori orbis parte: Ecclesia enim omnium consensus jam sensit: si ergo in adolescentia sua non crevit, quomodo in senectute creset? Jam vero nostram Ecclesiam hanc habere amplitudinem probatur: Tempore Apostolorum fructificare cepit, in toto mundo, teste Paulo, ad *Coloss. primo.*

Tempore Irenaei, erat per universas Provincias tunc cognitae sparsa. Idem testantur de suo tempore Tertullianus, Cyprianus, Athanas. Chrysost. August. Gregor. Bernard. Denique nostro tem-

pore habet Ecclesia Romana Catholicos in Hispania, Gallia, Italia, Germania, Anglia, Polonia, Bohemia, Hungaria, Graecia, Syria, Aethiopia, Aegypto; & ad Orientem, sine adjunctione haereticorum in Indis, ad Occidentem in America, ad meridiem in Basilia, ad Septentrionem in Japonia. At secta Mahumeti, cum Haeribus Nestorii, & Euychetis, quae adhuc in Oriente vigent, nunquam transierunt ad Occidentem, Lutheranorum vero nusquam Asiam, Africam, Aegyptum viderunt. Itaque palchi è August. ait Ecclesiam esse ubique, haerem ubique; sed Ecclesiam ubique eandem, haerem vero diversissimam, ita ut raro inveniatur Civitas, quae ab una aliqua secta possideatur tota. Sunt enim haereses veluti sementa praecitata, quae manent, ubi cadunt, dum praeciduntur. Ecclesia vero sicut vitis viva, quae palmites suos ubique extendit. Nec sperare debent haeretici sectam suam aliquando totum orbem occupaturam, non enim nunc Ecclesia debet incipere crescere, cum jam senuerit.

NOTA quinta, Successio Episcoporum in Romana Ecclesia, ab Apostolis deducta usque ad nos.

Primò, quia Ecclesia hac ratione dicitur *Apostolica*. Secundò, quia hoc signo, ut evidentissimo, uti sunt omnes veteres, ad veram Ecclesiam ostendendam. Tertio, *Quia Ecclesia non est (inquit Hieronymus contra Lucifer.) qua non habet Sacerdotes: cum doceat Apostolus futuros Pastores in Ecclesia usque ad diem Judaei.*

Illi autem soli semper habiti sunt Episcopi veri, qui legitime ab Apostolis descendisse demonstrantur, nimirum per successionem, & ordinationem. Dominus enim solum duodecim Apostolos elegit Episcopos & Sacerdotes, eisque commisit omnem auctoritatem pacendi & regendi Ecclesiam: non ergo erunt veri Episcopi, nisi qui auctoritatem ab Apostolis receperunt: ad successionem vero requiritur, ut is qui verus Episcopus haberi cupit, alicui succedat Apostolo, vel alicui Episcopo factò ab aliquo Apostolo. Nec enim novorum Episcoporum institutio pertinere potest ad ullum, qui definitam habet regionem, quales sunt Episcopi particulares, sed cui proprie incumbit Ecclesiam propagare. Ad ordinationem verò ut ordinetur Episcopus à tribus Episcopis, qui & ipsi sint ab aliis ordinati, & illi ab aliis, donec ad Apostolos veniantur.

Quia tamen veteres haeretici consueverunt ut plurimum Ecclesiam imitari in Episcoporum ordinatione, ideo Patres non reprehenderunt in his, nisi defectum successionis. Nos ergo ostendimus in Sede Apostolica, id est Romana, continuam à B. Petro successionem, etsi defecerint aliae sedes Patriarchales, & tot tamque graves in Ecclesiam Romanam ingruerint persecutiones. Nullum habemus Episcopum, in quo non legitima ordinatio inveniat. At Lutherani omnino Episcopi carent: Nam quicumque inter eos pro Episcopis se venditant, non fuerunt ordinati à tribus, aut ex dispensatione, ab uno assistentibus Abbatibus: neque successerunt Episcopi antiquis, tum quod in urbibus omnibus, ubi se fecerunt Episcopos, erant, & sunt nunc in plerisque Episcopi Catholici: non succeditur autem, nisi Episcopis defunctis, aut legitime depositis: tum quia farentur se primos earum urbium Episcopos,

NOTA

NOTA sexta, Conspiratio in doctrina cum Ecclesia antiqua.

Vera Ecclesia dicitur, ut ait Tertull. lib. de praescription. non solum propter successionem ab Apostolis, sed etiam propter doctrinae consanguinitatem: quia videlicet Ecclesia retinet doctrinam quam Apostoli tradiderunt. Certum autem est, Ecclesiam primis 560. annis, hanc doctrinam retinuisse, & proinde fuisse veram Ecclesiam.

Hanc notam convenire nostrae probatur Ecclesiae: Primo, ex omnibus controversiis, quibus ostenditur PP. eadem sentire nobiscum. Secundo, ex confessione adversariorum. Calvinus in sua institutione, cum nostram oppugnat, fatetur se totam antiquitati repugnare. Centuriatores annorant in singulis Centurijs ad fin. ca. 4. omnes ferè Doctores hujus saeculi docuisse dogmata, quae nos nunc tuemur.

Eandem notam non convenire haereticis probatur, ex eo quod dogmata adversariorum fuerint habita pro exploratis erroribus, ab Ecclesia antiqua, ut passim in controversiis habetur, & breviter ostenditur ex catalogo haereseon, apud Bellarm. lib. 4. cap. 9. de notis Ecclesiae, nec enim PP. haereticos aliquos appellarent nondum pro talibus iudicatos ab Ecclesia.

NOTA septima, Unio membrorum inter se, & cum capite Romano Pontifice.

Nam Ecclesia dicitur unum corpus, ovile, una columba, praecipua autem unitas corporis consistit in conjunctione membrorum cum capite, & inter se, (quae certè nota per se facile cognoscitur, estque soli verae Ecclesiae propria) nam unione membrorum cum capite PP. solent dignoscere, qui de vera Ecclesia sint, qui non: Rogavit (inquit Ambrosius de obitu Saryri) Si cum Episcopo Catholico, id est, si cum Ecclesia Romana communicaret. Hic Epistola ad Damas. Hic (inquit) in tres partes scissa Ecclesia, me ad se rapere festinat, ego intrepidus clamito, Si quis Cathedrae Petri iungitur, meus est. Optatus lib. 2. contr. Parmen. inde probat Donatistas non pertinere ad Ecclesiam veram, quod non essent conjuncti cum Syricio Papa. His consonat August. Epist. 162. & Leo Epist. 27. ut exortem, inquit, se mysterij intelligeret esse divini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Unionem vero membrorum solius esse Ecclesiae probatur; Primo, quia Ecclesia haereticorum est Diaboli regnum discordiarum authoris, Ecclesia vera regnum Dei, quod promissi ipse daturum usque ad finem saeculi, & proinde non per varias dissipandum sectas. Omne enim regnum divisum in se ipsum desolabitur.

Nostram Ecclesiam esse solum veram Dei Ecclesiam demonstratur. Primo quia omnes in ea Scriptores, & Concilia, licet diversorum temporum & locorum, mirifice conveniunt inter se de rebus fidei. Cujus rei argumentum est, quod adversarij diligenter evolverint omnia, & nihil invenerunt ullius momenti quod reprehendere possent: & nunc omnes Catholici idem in fide omnino sentiunt. Secundo, quia nulla fuit secta, in qua talis consensus fuerit. Pagani suos Deos inter se faciunt belligerantes. Philosophos constat in varias sectas de rebus gravissimis, & ad salutem necessariis dissipatos. Haereticus Simonis Haereticarchae primi mox divisa est in Menandrianos, Basilidianos,

Thom. à Jesu Oper. Tom. 1.

& Saturnianos. Valentiniani cum essent plurimi, vix duo, aut tres, inter se conveniebant, teste Irenaeo. Donatistas, testatur D. Augustinus lib. 1. de baptis. 6. in multa minutissima frustra suo tempore fuisse concisos. Ex Marcionistis statim prodierunt Lucianista, Apelliani & Severiani. Montanista pepererunt Pepuzianos, Argyritas, Phrygastus, &c.

De Manichaeorum divisione vide August. l. de haes. 46. Massiliani partiti sunt in Martyrianos, Sathanianos, Enthusiastas. Atriani singulis ferè annis fidem mutabant, teste Hilario in utroque libro ad Constantium. Eutychiani adeo divisi sunt, ut omnes ferè se sectae, quae postea in Oriente existerent, ex illis traxerint originem.

Nostris temporibus Lutherani vix dum nati dividi coeperunt in Anabaptistas, Confessionistas, Sacramentarios & rursus quaeque sectae in alias usque ad 34. Et hoc quidem tempore Staphylis nunc autem numerantur ferè 100. diversissimae, ab uno prodeuntes Luthero, Sed nec ipsi Authores haeretici inter se consentiunt, quae est, (etiam testimonio Lutheri) nota certissima falsa doctrinae. Lutheri contradictiones innumeras collegit Cochleus, observatque ejusdem haeretici 36. varias sententias de communione sub utraque specie. Confessio Augustana ita immutata est varijs editionibus, ut ipsi nesciant, quae sit verè germana.

Responderet Calvinus non esse mirum, si ex religione sua mox oriantur divisiones: cum id acciderit Ecclesiae Apost. ex qua Simoniani, Nicolaitae, &c. Secundo etiam inter nos esse divisiones. Primo, quot monasteria, tot Schismaticorum conventicula: olim namque omnes monachi percipiebant Sacramenta in communi Ecclesia, cum reliqua plebe, nunc autem minimè. Secundo, tot Scotista, Thomista &c.

Ad primam, Ecclesiam veram non gignere posse nisi unitatem, cum, quia doctrina ejus per se una, & firma est: tum, quia si quae oriatur quaestio, addit summus Judex, qui sententiam ferat, cui omnes parent: Quod si alibi abutantur doctrina Ecclesiae & haeretici fiant, ex suo capite, atque diabolo occasionem trahunt, statimque ejiciuntur ex vera Ecclesia. At Ecclesia haereticorum per se divisionem parit. Nec enim doctrina ejus satis constat sibi, nec ullus est absolutus Judex, qui controversias componat, sed unusquisque se praeponeat alijs. Cum ergo videamus inter Lutheranos & Calvinistas hoc contingere, nec finem esse divisionum eorum, ad veram Ecclesiam pertinere nequeunt.

Ad secundam negatur propositio, ad primam probationem antiquitatis etiam Monachos solitos in proprijs monasteriis Sacramenta sumere, ut constat ex Cassian. coll. 16. c. 15. Nec hoc diversum altare formaliter facit, alioquin & facerent omnes Episcopi & Parochi: sed tantum materialiter, quod veram unitatem non tollit: cum omnes in eadem doctrina conveniant, & obediant Papae. Nec moveant diversa nomina Religionum, puta Dominicanorum, Franciscanorum, &c. non enim sumpta sunt ab auctore doctrinae, sed institutore severioris vitae.

Ad tertiam, Thomistas, Scotistasque non dissentire in rebus fidei, & quicquid dicunt, Summi Pontificis iudicio se submittere. At haeretici dissentiant de rebus fidei inter se, unus enim alium pro haeretico habet, & quamvis eundem Lutherum patrem agnoscant, tamen soli se proprio submittere iudicio.

NOTA octava, Sanctitas doctrinae.

ID est nihil continere falsi quoad fidei doctrinam, nihil iniustum quoad doctrinam morum, ideo enim dicitur Ecclesia Sancta. Ex hac nota evidenter patet non esse Ecclesiam veram, nisi nostram. Nam quam superstitiosè Pagani universales Deorum multitudinem, & simulachra colebant. Philosophi, quam male de ultimo fine scripserunt. Legislatores, quam impie alij adulteria, alij incestus nuptias, alij alia scelera permittentes, Mahumetani docent omnes salvari in suis legibus, beatiudinem esse in cibo & potu. Judæi post Christum scripserunt, & dicunt Adamum congressum cum omnibus bestijs, nec potuisse libidinem explere, nisi in congressu Evæ. Offerendum esse holocaustum pro peccato Dei, cum dimittit lumen lunæ, &c. Hæretici alij scortationes, ut Gnostici; alij omnia scelera, ut Carpocratiani; alij sacrificia ex humano sanguine, ut Montanistæ &c. tuentur. At Ecclesia nostra nullum errorem, nullam turpitudinem, nihil contra rationem docet: ut contra Paganos & Hæreticos probat D. Thom. *libr. contra gentes.*

Lutherani omnes maximè extollunt spiritum precum & invocationem, & tamen hæc fides tollit orationem Dominicam: nam sic certo credo (ut ipsi dicunt) me nullum habere peccatum, mentior, si cum hac fide dico: *Dimitte nobis debita nostra.* Præterea manifestissimè errant, docentes, quod infanter dum baptizantur utantur ratione, audiant verbum Dei, credant, diligant, &c. Quod tamen aperte repugnat veritati: quomodo enim credibile est infantem, qui plorat, & resuscitatur, quantum potest, dum abluitur, intelligere quid agatur.

Calvinistæ porro habent tanquam propriam sententiam illam pietati & rationi omnino contrariam, quod omnia absoluta necessitate eventiant, quodque DEUS sit causa peccatorum; ac demum Anabaptistæ præter alia multa dogmata, absurditate plena, habent nocturna conventicula, in quibus nuptias caninas exercent, & aperte etiam proprijs fororibus junguntur, imo licet fratri germanam fororem in uxorem accipere.

NOTA nona, Efficacia doctrinae, id est, convertentis animas juxta

Psal. 18.

Philosophi antiqui nunquam, vel vicina oppida ad suas leges trahere potuerunt, ut docet Athanasius & Theodoretus. Mahumetani traxerunt quidem multos, sed viatorum, non doctrinae. Hæretici nusquam leguntur convertisse Judæos, aut Ethnicos aliquos, sed solum pervertisse Christianos, ut etiam Tertull. annotavit in *lib. de prescriptionibus.*

At Ecclesia nostra primo per homines contemptibiles externa specie, sine armis, sine pompa verborum, ad res credendas supra rationem humanam, ad crucem & præmia tantum futura traxi magnos, parvos, doctos, indoctos, juvenes, senes, feminas, viros, infideles in tot partibus mundi. Postea tempore GREG. Papæ conversi sunt Angli per S. August. ab eo ad illos missum. Tempore Cononis Papæ Francones à S. Kiliano; magna pars Germaniæ per sanctum Bonifacium Papistam, tempore Gregorij 2. & 3. & Zachariæ Pontificum. Monachi Corbieenses subiecti Papæ con-

verterunt Wandalos, ut faterentur Centuriatores. Eodem seculo Dani, Moravi, Sclavi, Bulgari, Poloni conversi Papæ subiciebantur: unde constat fuisse à Papistis convertos: Opera Henrici I. Imperatoris, & Adalberti Bohemorum, ac Methodij, Moravorum Archiepiscopi, fuisse plures Reges, & populi ad fidem conversi. Item Hungari magna ex parte datis Episcopis à Papa confirmatis, Adrianus III. ante Pontificatum missus ab Eugenio IV. Norvegiam convertit. S. Vincennus ordinis Prædicatorum una die 25. millia partim Judæorum, partim Sarracenorum ad fidem attraxit. Denique hoc nostro seculo multa millia Gentilium Papistæ converterunt in orbe novo. Ut latius sumus prosecuti *lib. 1.*

NOTA decima, Sanctitas vitæ autorum, sive primorum PP. nostræ Religionis.

Ethnici vel fuerunt Poë æ leves, vel Philosophi superbi, utrique infames impudicis actibus; Mahumero nihil incontinentius, qui se à Deo privilegium habuisse dicebat, sibi conjugendi, quas vellet etiam feminas, etiam consanguineas. Hæreticis inter plurima vitia communis omnibus superbia fuit. Theobudem, narat Egesippus apud Eusebium *lib. 4. hist. c. 22.* obrepulsum ab Episcopatu primum perturbasse Ecclesiam. Simon Magus postea pecunijs voluit Episcopatum emere. Valentinus quia Episcopatu frustratus hæresim excogitavit. Similiter Marcion & Montanus ambitione & primum locum obtinendi cupiditate motus, se ipsum Paracletum vocavit, inquit, Theod. *lib. 3. de heretic. fabu.* Idem de Novatiano Eusebius *lib. 2. Hist. cap. 33.* scribit. Sabellius, ad majorem fastum ac dementiam elatus (inquit Eusebius. *lib. 57.*) se ipsum dixit esse Moysen, & fratrem suum Aaronem.

Arius inhians Cathedrali Alexandrinæ, cum adversus Alexandrum Episcopum suum pugna committendæ materiam quaereret, occasionem invenit dogmatum impietatem. Semiariani ad contentionem devenerunt cum sodalibus suis, propter odia quædam, & emulationem humanam, rixantes inter se, & de principatu litigantes. De Acrio, idem Epiphanius *heresi 75.* Cum venisset Eustachius ad Episcopatum, Arius magis concupiscebatur, sed non pervenit ad ipsum, hinc oritur amulatio. Nestorium refert Theodoretus magnam ætatis patrem egisse, aucupando favorem populi, fusca veste humilato pallore, compositis verbis, donec tandem ad Episcopatum pervenit. Socraticum flagrasse desiderio Episcopatus, refert Socrates *lib. 5. histor. cap. 20.*

Wiclef Hæreticam factum, quia Episcopus esse non potuit, scribit Thomas nostr. Waldensis *lib. 2. doctri. fidei cap. 60.* Lutherum vero, quia ægide ferebat munus promulgandi indulgentias ab Augustinianis ad Dominicanos translatum, testatur Cochleus, quamvis superbia Lutheri satis in alijs appareat: quare in disputatione Lipsiæ cum Eckio: *Hac causa* (inquit) *nec propter Deum capta est. nec propter Deum firmatur.*

At primi nostri auctores Apostoli, sanctissimi fuerunt. Sancti etiam confessione Lutheri Bernardus, Franciscus, Dominicus, est enim in Ecclesia Catholica sunt plurimi mali, sunt tamen quam eminentissimi Sancti. Ceteri hæreticos vero nullus est bonus. Quare Lutherus, *mundus*, inquit, *indies sit deterior: sunt nunc homines magis vindicta cupidi,*

magis

magis avari, magis ab omni misericordia ve mosi, magis immodesti, & indisciplinati, multo deteriores, quam fuerint in Papatu.

NOTA undecima, Gloria miraculorum.

Miracula namque sunt necessaria ad novam fidem, vel extraordinariam missionem persuadendam, & sufficientia, & efficacia ad eandem probandam: ita ut ubi miracula vera inveniuntur, ibi procul dubio sit vera fides.

Esse necessaria probatur primo. Quia cum diceret Moyses ad populum mittendus Exodi 4. *Non credent mihi, neque audient vocem meam: non respondit DEUS, Debent credere, sed dedit illi potestatem faciendi miracula, & ait, Ut credant, quod apparuerit tibi Dominus, &c.* Similem potestatem dedit Christus Discipulis suis, cum veller mittere illos. Et Dominus Joan. 15. *Si opera, inquit, non fuissent in eis, qua nemo alius fecit, peccatum non haberent.*

Secundo, qui mittitur debet testimonio mittentis ostendere suam auctoritatem; alioquin nemo tenet eum recipere: omnis autem, qui mittitur ad predicandum, vel mittitur à DEO per ordinarios Prælatos, vel extraordinarie à solo DEO; si prius, debet ostendere literas sigillo mittentis munitas: si posterus, ostendere sigillum Dei, scilicet miraculum, juxta illud Marci ultimo *prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* Ecce sufficientia, & probatur; quia vera miracula, non nisi à DEO fieri possunt: DEUS autem nequit esse testis mendacij. Quod si miracula fiant ad gloriam alicujus Sancti testandam, simul etiam ve am fidem probant; ostendunt enim illum hominem, verè sanctum in terris fuisse, & proinde veram fidem habuisse.

At Pagani nulla hujusmodi miracula usquam fecerunt. Nam quæ leguntur apud profanos auctores, facile fieri possunt Dæmonis arte, ut ostendunt Tertullian. *Apolog. c. 22. & 23. & August. lib. 10. de Civit. cap. 16.*

Judeos non habuisse post Christum vera miracula, notum est, nam & illud de piscina periit.

Mahometus factus, Christo miracula, sibi gladium datum; nec ulla jaçant Mahometani, nisi ridicula.

Falsi Prophetæ, juxta conventionem cum ELIA, nunquam impetrare valuerunt ignem de celo.

Simon Magus tentavit quidem suscitare mortuum, & per aëra volare. Manichæus sanare filium Regis Persarum. Polychronius Monohelita, Lutherus, Calvinus mortuum suscitare, sed ij omnes omnino decepti sunt, & incassum laborarunt.

Singulis verò ætibus Ecclesia nostra miraculis claruit. Prima ætate habemus Christi & Apostolorum miracula. Secunda, militum Christi in exercitu M. Antonij Aurelij. Tertia, Gregorij Thaumaturgi. Quarta, Antonij, Hilarionis, Martini, Nicolai. Quinta, plurima descripta ab August. 22. *de Civitat. c. 8.* Sexta, Joannis & Agapeti R. Pontif. cæteraque narrata à Gregorio lib. 3. *cap. 2. & 3. dialog.* Septima Augustini & sociorum in Anglia. Octava Cuthberti & Joannis in Anglia. Nonno, Tharsij scripta ab Ignatio Nicæno, & alla patrata in translatione reliquiarum Sancti Sebastiani. Decima sancti Romualdi scripta à Petro

Thom. à Jesu Oper. Tom. 1.

Damiani, & Wenceslai Regis Bohemorum apud Saticum. Item Udalrici & Dunstani. Undecima Sancti Eduardi Regis Angliæ, Anselmi & Gregorij Papæ VII. Duodecima, S. Malachæ, & Bernardi, qui una die illuminavit cæcos XI. curavit mæcos 10. claudos 18. Decima tertia, beati Francisci, & Dominici, qui tres suscitavit mortuos, S. Angeli martyris carmelitæ, qui mortuum biduanum pallio suo connectam suscitavit, & sex alij defuncti eodem pallio connecti ad vitam revocati sunt. Petri Martyris, D. Thomæ Aquinatis, Bonaventuræ, Cælestini Papæ V. Decima quarta, S. Andrea Corsini Episc. & S. Alberti Conf. ord. Carm. Bernardini, Catharinæ Senensis, Nicolai Tolentiniati, Decima quinta, Sancti Vincentij qui 38. mortuos excitavit. Decima sexta, B. F. ancisci de Paula, Xaverij Societatis Jesu Presbyteri S. Te. elizæ Virg. B. Mar. Magd. de Pazzis V. & aliorum.

Non est admittenda hæreticorum responsio, objicientium Anichristum miracula patratorum, falsa enim erunt: Vespasianum duos finasse, sed arte medica curabiles, teste Cornel. Taciro. Neque objiciant testimonium Augustini, occultas quasdam Donaistarum revelationes respicientis: neque jaçant Pauli Episcopi Novatiani miraculum, quod ad Catholicum Baptisum confirmandum, factum est, non ad ejus fidem comprobendam.

NOTA duodecima, Lumen propheticum.

Sicut enim Christus suæ promissit Ecclesiæ donum miraculorum, Marci ultimo, ita & prophetia. Joel. 2. exponente Petro Act. 2. Certum est autem à solo DEO haberi posse notionem futurorum contingentium, nec illam dari, nisi in confirmationem veræ fidei & doctrinæ.

Quare Ethnici nulla vaticinia habuerunt, nisi falsa, exceptis Sibyllinis & Balaam, in confirmationem fidei nostræ: nam Diabolus vel per ambages respondebat, vel quod facturus esset, aut quod jam inceptum fuerat, vel à causis naturalibus necessarijs dependebat, prædicabat.

Hæretici quotiescunque aliquid prædicere voluerunt, decepti sunt: Montanus nescio, quæ bella, Lutherus Papæ, Cardinalium, Episcoporum, Monachorum &c. ruinam, Tho. Muniter suis militibus victoriam, Lutherani diem judicij anno 1533. futurum prædixerant: sed experientia mendaces monstravit.

At præter Prophetas veteris testamenti, ac eos, qui primis 500. annis à natiuitate Christi floruerunt, S. Benedictum futura prædixisse narrat Gregorius Magnus. Beatus Bernardus, cum quidam peteret ab eo, ut oraret pro conversione sui patris, *Ne timeas (respondit) ego illum probatum Monachum in hac Claravalle sepeliam,* quod ita factum est. S. Franciscus prædixit Christiano exercitui pugnaturus, certa quadam die contra Sarracenos, fore victoriam hostibus, quod cum duces conempissent, cæsi fusique sunt Christiani strage inaudita.

Denique ferè nulli coluntur in Ecclesia

Sancti, qui etiam Prophetiæ dono non claruerint.

NOTA decima tertia, Confessio Adversariorum.

Non enim est Deus noster sicut Deus eorum: & inimici nostri sane iudices. Deut. 32. At nonquam inventi sunt Catholici laudasse contrarias sectas, sed omnes eas constanter improbant.

Plinius Secundus, in *Epist. ad Trajan.* l. 10. Epist. scripsit Christianos omnia derectari vitia, sanctissime vivere, & solum posse reprehendi, quod nimis facile pro DEO suo vitam profundant, horisque antelucanis surgant ad orandum. Tertullianus in *Apolog.* cap. 1. & 2. restatur Paganos noluisse discutere causam Christianorum, sed damnari ilico, quod scirent in illos nihil reperiatur mali, & c. f. & 6. affirmat, Imperatores Gentiles probiores fuisse Christianis, peiores solum persecutos fuisse Fideles. Sanctum Antonium, Hilariionem, Martinum à Paganis reverenter habitos scribant Athan. Hieronymus, Sulpitius, in eorum viis, Josephus Judæus affirmat Christum plusquam hominem, & vere Messiam. Philon scribit, teste Hieron. Epiph. Sozom. Beda, librum de laudibus Christianorum, sub Marco Evangelista in Ægypto.

Mahumetus in Alcoran cap. 4. docet Christum esse Prophetarum maximum & ipsam DEI animam habere: Sultanum Ægypti veneratum fuisse S. Franciscum tradit S. Bonaventura in vita S. Francisci.

Totila Arianus singulari affectu honore sanctum Benedictum, & Lutherus ipse in lib. contra Anabaptistas: Nos, inquit, facemur sub Papatu plurimum esse boni Christiani, imo omne bonum Christianum, atque etiam illic ad nos devenisse. Quippe facemur in Papatu veram esse scripturam sacram, verum Baptismum, verum Sacramentum altaris, veras claves ad remissionem peccatorum, verum practicandi officium, verum Catechismum, ut sunt oratio Dominica, decem precepta, articuli fidei. Duo insuper sub Papatu veram Christianitatem, imo verum nucleum Christianitatis esse. Ac si nos nucleum habemus, quid sibi reservant, nisi corticem & putamina? Philippus, Bernardus, Dominicus, Franciscus appellat Sanctos, & cum inter Catholicos & hæreticos Helveticos post multa prælia pax componeretur, in primo articulo concordie hæretici scribebant, se velle deinceps dimittere confederatos quietos, circa veram, indubitam & Catholicam fidem suam; Catholici vero, se velle dimittere confederatos quietos circa fidem eorum, nihil de vera & indubitata fide addentes.

NOTA decima quarta, infelix oppugnantium Ecclesiam exitus.

Et si Deus in verdam suos flagellet, tamen tandem vitam in ignem projicit, juxta illud Deut. 32. *Laudate gentes populum ejus, quia sanguinem servorum suorum ulciscetur, & vindictam retribuet in hostes eorum.*

Pharao submersus interijt: Dathan, & Abicon descenderunt in infernum viventes. Antiochus vermibus & fæcore perijt: Pilatus se ipsum interfecit, omnes sciunt miseram Hierosolymorum cladem. Herodes Acalonita scatenis vermibus obiit, cum prius voluisset se ipsum occidere. Tetrarcha miserè in exilio moritur. Agrippa percussus ab Angelo consumptus vermibus perijt. Nero, & Domitianus ab alijs crudeliter caesi. Trajanus horrenda paralyti, & hydropis expiravit. Maximia-

nus, & Maximinus tam horrendis doloribus correpti; ut etiam medici dicebant esse plagam divinam.

Simon Magus cum volare tentasset, cecidit, & sibi fregit tibias, pauloque post cum summa ignominia obiit. Manichæus excoriatur vivus à Rege Persarum, quod filium Regis curaturus, occidisset. Montanus cum suis Propheussis laqueo finivit vitam. Donatista quidam cum Eucharistiam canibus objecissent, ab ipsis lacerari fuerunt. Arius cum excrementis omnia intestina & animam, in publicis latrinis effudit.

Julianus Apostata divinitus percussus à terra spontè aperta absorptus est. Valens Arianus vivus à Gothis Arianis crematus est. Nestorius lingua à vermibus corrota miserè interijt. Hunnericus Wandalorum Rex Arianus Ecclesie persecutor, ut Agrippa consumptus est. Anastasius Imperator Eutychnorum fautor fulmine interijt. Tempore Leonis Iconomachi pestilentia subsecuta combustionem imaginum in foro Constantinopolitano, 300. millia hominum Constantinopoli sustulit. Luherus, & Oecolampadius morte repentina perierunt. Zyvinglius in bello contra Catholicos trucidatus est. Andreas Carolstadius à Damone interficitur. Calvinus vermibus consumptus expiravit, ut Antiochus, Herodes & Maximinus (teste Bolseco in ejus vita) qui etiam addit, cum obiit: Dæmonibus invocatis.

NOTA decima quinta, Felicitas divinitus collata propugnatoribus Ecclesie.

Nunquam Catholici Principes ex animo DEO adhererunt, quin facile de hostibus triumpharent. Notæ sunt in testamento veteri victorie Abraham, Moysis, Gedeonis, Samuelis, Davidis, Ezechie, Josie, Machabæorum.

Constantinus felici et Maxentium vicit, bello paceque gloriosus. Theodosius senior ad eum fuit DEO gratus, ut hostium tela in illos retorquerentur. Honorius uno prælio prostravit plusquam 100. millia Gothorum, è Romanis, ne uno quidem vulnerato vel extincto, Theodosius Junior, dum vacaret præcibus in Urbe, circiter 100. millia Sarracenorum ab Angelis acta in Euphratem perierunt. Justinianus senior, donec Catholicus fuit, Italiam, Africam, aliasque multas Provincias restituit Romano Imperio: hæreticus factus, cum edictum proponere vellet de sua hæresi, repentina morte sublatum est. Heraclius Catholicus præclarissimam victoriam de Persis reportavit, & crucem Domini recepit: factus Monothelita, omnia illi infeliciter successerunt, & inaudito morbi genere extinctus est.

Græci Imperatores à tempore sui schismatis ab Ecclesia Romana, semper in deterius se habuerunt, Latini magis, vel minus floruerunt, ut magis vel minus Ecclesie Romanæ adhererent. Tempore Urbani II. cum Christianis exercitus versaretur Antiochiæ in summa desperatione, & retum omnium penuria, revelabat DEUS ubi lancea facta latebat, eaque prælata in bello occisa sunt 100. millia Turcarum. Tempore Innocentij III. caesi sunt 100. millia Albigensium ab octo millibus Catholicorum. Anno 1331. quinque prælia commiserunt pro fide Catholici Helvetij cum Hæreticis Helvetijs, & semper Catholici numero & armis inferiores vicerunt. Carolus V. miraculosè præstigavit Pragæ a-

Hoc quoque referenda celebrissima illa toto orbe victoria, quam intervenit imaginis Desparæ V. cui hæretici oculos eruerant, ad Pragæ an. 1620. de hæreticis Catholicis reportarunt. Hæc victoria officio divino quotannis recolitur dominica prima post oct. omnium SS. Romæ in Ecclesia Cath. Disc. S. Mariz de Victoria, & Pragæ a-

pu'd eofd
cum lo-
lemni
procef-
fione.

fligavit in Germania Lutheranos. Denique vix un-
quam Hæretici superiores evaserunt, quando iusto
dimicatum est bello.

Epilogus præfate dissertationis.

Theatrum universitatis rerum ponamus ob
oculos, (ut eleganter prosequitur Edmundus
Campionus in causa fidei ratione 10. omne te-
stium genus pro fidei confirmatione producens)
Quicquid est uspiam peragamus: omnia nobis ad
argumentum suppeditant. Eamus in cælum; rosas
& lilia contemlemur, purpuratos nempe marty-
rio, candidatos innocentia, Romanos, inquam
Pontifices tres & triginta continenter occisos. Pa-
stores, qui suum pro Christi nomine sanguinem
oppignorarunt: Greges Fidelium, qui Pastorum
vestigis insisterent: Sanctos omnes Cælices, qui tur-
bæ hominum puritate, & sanctimonia præluxerunt;
nostros hinc emigrasse reperias.

Noster fuit, ut pauca delibemus, ille Marty-
rij fidentissimus *Ignatius*, qui in rebus Ecclesiæ ne-
miam en, ne Regem quidem Episcopo æquavit; qui
traditiones quasdam Apostolicas, quarum testis
ipse fuerat, ne dilaberentur scripto mandavit. No-
ster *Anachoreta Teseophorus*, qui jejunium Quadra-
gesimæ sancitum ab Apostolis observari severius
iussit. Noster *Irenæus*, qui à successione, Cathedra-
que Romana fidem Apostolicam declaravit. No-
ster *Victor* Pontifex, qui Agram edicto coercuit
universam. Noster *Polycarpus*, qui super quæstione
Paschatis Romam adiit, cujus ambustas reliquias
Smyrna collegit, anniversario die, ritumque legitimo,
suam Episcopum venerat. Nostri *Cornelius*
& *Cyprianus* aureum par martyrum, ambo magni
Prælati, sed major ille, qui Romanus Africanum
erorem telciderat, hic nobilitatis observantia;
qua majorem est prosequutus amicissimum sui.
Noster *Sixtus*, cui ad aram solemnibus sacris ope-
ranti, ministrarunt è clero septem viri. Noster *Lauren-
tius* hujus Archidiaconus.

Nostre virgines illæ per beatæ, *Cecilia*, *Agatha*,
Anastasia, *Barbara*, *Agnes*, *Lucia*, *Dorothea*, *Cathari-
na*, quæ decretam pudicitiam, adversus & homi-
num & Dæmonum tyrannidem firmaverunt.
Nostri *Helena*, quam dominicæ Crucis inventio
celebravit. Nostri *Monica*, quæ moriens orari, &
sacrificari pro se mortua ad altare Christi religio-
sissime flagitavit. Nostri *Paula*, quæ ex urbano pa-
latio & opimis prædijs in speluncam Bethlemiti-
cam tantis itineribus peregrina cucurrit, ut ad
Christi vagientis cunabula delitescere.

Nostri *Paulus*, *Hilarion*, *Antonius* seniculi solita-
rij. Noster *Satyrus Ambrosij* germanus frater, qui
tremendam illam hostiam circum se gestans in
oratio, naufragus insiluit in Oceanum, & fide ple-
nissimus enavit. Nostri *Nicolaus* & *Martinus* Ep-
iscopi, exercitii vigilijs, paludati cilicij, jejunio
pacti. Noster *Benedictus* tot Monachorum Pater.
Chiljadas istas decennio non exequeret. Sed nec
illos repeto, quos in Ecclesiæ Doctoribus antea
posueram. Memori sum brevitatis meæ. Perat ista
qui volet, non solum ex abundanti veterum histo-
ria, sed multo etiam magis ex gravissimis auctori-
bus, qui penè singuli, Sanctos singulos memoria
reliquerunt. Renunciet mihi de Christianis illis
antiquissimis, & beatissimis, quid autemet, utrius
doctrinæ fuerint, Catholicæ, an Lutheranae? Tes-
tor DEI solium, & illud tribunal ad quod stabo,
rationem rationum harum, & dicti & facti reddi-
turus; aut nullum cælum esse, aut nostrorum esse.

Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

Nunc è contrario, si libet inspicimus in terra-
ra. Cremantur incendio sempiterno, qui? *Judaï*
quam Ecclesiam adversati? nostram, qui? *Ethnici*
quam Ecclesiam crudelissime persecuti? no-
stram, qui? *Turcæ*, quæ templa demoliti? nostram,
qui? *hæretici* cujus Ecclesiæ perduelles? nostræ.
Quæ enim Ecclesia præter nostram, omnibus in-
ferorum portis se opposuit.

Cum pulsus Hebræis Christiani succrescerent
Hierosolymis, DEUM immortalem, qui concus-
sus hominum ad loca sacra fuit, quæ urbis religio,
quæ sepulchri, quæ præsepj, quæ Crucis, quæ mo-
numentorum omnium, quibus velut exuvijs mari-
ti Ecclesia Sponsa delectatur! Hinc manavit in
nos *Judæorum* odium ferum, & implacabile.
Queruntur etiam nunc, majores nostros majori-
bus suis exitio fuisse. A *Simone Mago*, & *Luthe-
ranis* nullum istam acceperunt.

Quocunque me oculis & cogitatione conver-
tero, sive *Patriarchas* intueor, & sedes *Apostoli-
cas*: sive *Antistites* cæterarum gentium: sive lau-
datos *Principes*, *Reges*, *Cæsares*: sive *Christiano-
rum* cujusque Nationis initia: sive ullum indi-
cium vetustatis, aut lumen rationis, aut honestatis
decus, nostræ fidei serviunt, & suffragantur om-
nia.

Testis successio, in qua semper Ecclesia, (ut
cum *Augustino* loquar) *Apostolicæ* Cathedræ vi-
guit Principatus. Testes illæ reliquæ sedes *Apostoli-
cæ*, in quas hoc nomen insigniter convenit, quod
ab ipsis *Apostolis* horumve auditoribus exadifi-
catæ fuerint.

Testes ubivis gentium Pastores, loco diffisi re-
ligione nostra concordēs, *Ignatius* & *Chryso-
stomus* Antiochiæ: *Petrus*, *Alexander*, *Athanasius*, *Theo-
philus* Alexandria: *Macarius* & *Cyrillus* Hierosoly-
mis: *Proclus* Constantinopoli: *Gregorius* & *Basilus*
in Cappadocia: *Thaumaturgus* in Pont: *Smyrnæ*
Polycarpus: *Justinus* Athenis: *Dionysius* Corinthi:
Gregorius Nyssæ: *Methodius* Tyri: *Ephremus* in Sy-
ria: *Cyprianus*, *Optatus*, *Augustinus* in Africa: *Epi-
phanus* in Cypro: *Andreas* Cretæ: *Ambrosius*, *Pauli-
nus*, *Gaudentius*, *Prosper*, *Fausinus*, *Vigilius* in Italia:
Irenæus, *Martinus*, *Hilarion*, *Eucherius*, *Gregorius*, *Sal-
vianus* in Gallia: *Vincentius*, *Orosius*, *Hildefonsus*, *Le-
ander*, *Isidorus*, in Hispania: in Britannia *Fugatus*,
Damianus, *Justus*, *Mellitus*, *Beda*. Denique ne am-
bitiosus videar in nominibus, quæcunque vel ope-
ra vel fragmenta supersunt eorum, qui distinctis-
simis terris Evangelium leverunt, omnia nobis
unam fidem exhibent, quam hodie *Catholici* pro-
fitemur. *Christe*, quid causæ tibi afferam, quo mi-
nus me de tuis extermines, si tot luminibus Eccle-
siæ tenebricosos homulos, paucos, indoctos, dis-
sectos, improbos antetuleri?

Testes item *Principes*, *Reges*, *Cæsares*, horum-
que *Respublicæ*, quorum & ipsorum pietas, & di-
tionum populi, & pacis bellique disciplina se peni-
tus in hac nostra doctrina *Catholica* fundave-
runt. Hic ego, quos ab Oriente *Theodosius*, quos ab
Occidente *Carolus*, quos *Eduardus* ex Anglia, *Lud-
ovicus* è Gallia, *Hermenigildus* ex Hispania, *Henricos*
è Saxonia, *Wenceslaus* è Boemia, *Leopoldus* ex Au-
stria, *Stephanus* ex Ungaria, *Josaphatus* ex India,
quos orbe toto *Dynastas*, atque *Toparchas* possim
arcessere: qui exemplo, qui legibus, qui armis, qui
solicitudine, qui sumptu nostram Ecclesiam nu-
trierunt. Sic enim præcinit *Isaias*: *Erunt Reges nu-
trinij tui, & Regina nutrices tuae*. Audi *Elzabeta*,
Natro tibi: *Calvinum* & hos *Principes* unum cæ-
lum capere non potest. His ergo te *Principibus*
adjunge, *Solum* hoc de te molior ego, & molior

V 3 quic.

quicquid de me fieri, cui tanquam hosti capitis tui toties iam isti paribulum ominatur. *Salve bonarum.* Venie: Elizabetha, dies ille, ille dies, qui tibi liquido monstrabit utri re dilexerint, Societas JESU, an Lutheri progenies. Pergo.

Testes jam omnes orae plagaque mundi, quibus Evangelica tuba post Christum natum infonavit. Parum ne hoc fuit idolis ora claudere, DEI regnum genibus importare? Christum Lutherus, nos Catholici Christum loquimur. Num divisus est Christus? minimè. Aut nos, aut ille falsum Christum loquimur. Quid ergo? Dicam, Christus ille sit, & illorum sit, qui Dagon invictas cervices fregerint. Noster Christus opera nostrorum uti voluit, cum Joves, Mercurios, Dianas, Phœbades, & illam noctem seculorum atram, Erebumque tristem è tot populorum cordibus relegaret. Non est oïum longinqua perquirere. Finitima tantum atque domestica speculemur. Hiberni ex *Patritio*, Scoti ex *Palladio*, Angli ex *Augustino*, Romæ sacra- tis, Roma missis, Romam venerantibus, fidem aut nullam, aut certè nostram, id est, Catholicam infuxerunt. Res aperta. Curro.

Testes Academia, testes legum tabulae, testes vernaculi mores hominum, testes electio Ca- tarum, & inauguratio, testes Regum ritus, & inon- dicio, testes Equitum ordines, ipsaque chlamydes, testes fenestras, testes nummi, testes urbanae portae, domusque civicae, testes avorum fructus & vita, testes res omnes, & reculae, nullam in orbe Reli- gionem, nisi nostram imis unquam radicibus infe- disse.

Quæ mihi cum supperent, & certè sic affice- rent mediantem, ut his hominibus nantium re- mittere Christianis, & consociari cum permissi- mis quibusque videretur insolentis infamiae, non distiterim animatus sum, & incensus ad confi- dum. Quo mihi sit æquior Chæcus, qui me tam immaniter concepit, si hanc animulam peccatri- cem, quam tanto Christus emit, viæ tutæ, viæ cer- tæ, viæ regie malui credere, quam Calvinii scopulis dumetive suspendere, Ha- ctenus Edmundus Campianus.

SECUNDA PARS.

De ratione agendi cum hæreticis, & de modo juvandi ipsos, & primo de origine omnium hæresum.

Uculenter sane Jodocus Lorichius in *flagello hæresum*, statim in præfa- tione, hæresum omnium fere huius temporis originem probat esse libertatem. Est namque (inquit) primum ac præcipuum propo- situm, ac studium hæreticorum huius sæculi, ut in omnibus actioni- bus suis, sua uti possint libertate. Atque ad hanc obtinendam tuen- damque finxerunt hæresim præcipuam, fidem solam justificare.

Pro hac hæresi defendenda, dolosè finxerunt alias multas. Ut Decalogum non pertinere ad Christianos. Evangelium non docere præcepta. Nulla esse Consilia Evangelica, nec opera supererogationis. Bona opera quæcunque non esse necessa- ria ad salutem. Orationes prolixas, jejunia, peregrinationes, vota, vitam monasti- cam, & quæcunque opera penitentiae, indulgentias, esse inutilia ad salutem. Non esse homini opus alia gratia Dei sanctificante, quam sola fide. Et Sacramenta non conferre aliquam gratiam. Nulla peccata nocere homini Christiano habenti Fi- dem. Solos infideles damnari. Purgatorium nullum esse. Nec suffragia pro defunctis aliquid prodesse.

Præterea, ut has & alias suas hæreses liberè, ut vellent, prædicare possent, finxe- runt Papam & Episcopos non habere potestatem de doctrina fidei ac religionis dijudicandi. Papam non esse caput Ecclesiae, Episcopos non habere majorem po- testatem quam Presbyteros, vel sacerdotes in Ecclesia. Excommunicationes & reliquas Ecclesiae censuras, & pœnas, non obligare credentes.

Ad hæc, ut prædicantes ipsorum liberè possent habere, ac ducere uxores, finxe- runt Ordinis sacramentum nullum esse. Non esse Ecclesiasticam Hierarchiam in Ordinibus sacris. Clericos non esse immunes à Jurisdictione Magistratum civi- lium. Non habere eos spirituales characterem indelebilem. Non esse eis dandas Decimas, Horarum Canonicarum preces esse vanas, ac superstitiosas, ut se ab ea- rum recitandarum obligatione fraudulenter eximerent.

Cumque videant se puros Laicos esse, qui nec sacrificare, nec ulla res benedice- re possunt, ideirco Missa sacrificium nefariè blasphemant. Confragationem ne- gant esse sacramentum. Exercitios obsessorum à Dæmonibus, ut superstitiosos contemnunt. Benedictiones aquæ, cereorum, olei, fructuum, & quarumlibet alia- rum rerum, sicut & Dedications, Consecrationes, benedictiones Templorum, Altarium, Cæmeteriorum, sacrarum vestium, ac vasorum, & universos Ecclesiae ri- tus, seu Cæremonias derident. Omnia vero fraudulenter, ne objici eis possit, cur ista non observent cum Ecclesia Catholica.

Denique, ut essent liberi à timore Judicii divini, & æternæ damnationis, prop- ter peccata sua, finxerunt Adam, & Evam, & omnes homines ordinatione Dei pec-

peccavisse, & peccare, Deum indurare, & excæcare homines ut peccent. Hominem non habere liberum arbitrium. Omnes Christianos certo credere debere, se esse prædestinatos ad vitam æternam, propter solam fidem in Christum, Deum non imputare peccata credentibus. Infideles creatos esse ad damnationes. Christum non esse mortuum pro omnibus hominibus, nec omnes redemisse, aut redimere voluisse à damnatione, &c.

Ad hæc capita omnes aliæ hæreses haud difficulter referri poterunt. Nam paucæ sunt, quas non ob aliquem prætextum tuendæ pravæ libertatis, sed sola invidia, & contradicendi libidine adversus Ecclesiam Catholicam effinxerunt.

Curam vero ac modum, quem hæretici habent in disseminandis erroribus suis, summam etiam perscribam: ut & aptius hæreticorum machinis contraria adhibendo remedia, ministri Catholici occurrant.

Quibus medijs Ministri suam promoveant superstitionem, ubi primum de libris, concionibus & cantilenis.

§. I.

Non una est ratio, qua ministri suam superstitionem inter suos conservant: potissima vero eorum instrumenta sunt, scripti libri, conciones, lectiones Catechisticæ, cantiunculae, imagines, species quædam prohibitis, & excommunicationes.

Inter libros autem cæteris perniciosiores sunt, parvuli tractatus duo tum vel trium foliorum, secundum varias occasiones editi: Verbi gratia: Cam Bremenenses cogi arent Christi & Sanctorum simulachra è templis extirpare, spargebant in primum libellum adversus Idola. Idem cum essent abrogatum Baptismum infantium, alium libellum extrulebant, cui titulus, de legitimo Bapismo.

Noxii sunt hujusmodi Commentarioli plures ob causas. Primo, quia facile dispergantur, feruntur enim à circumforaneis, & ijs qui minutas merces, pecunias, specula, perispicilla, ligulas, & pro infanibus crepundia gestant vicariam ostentant. Deinde, facile emuntur à quovis, cum sint parvi pretij. Tandem cito legantur, quia exigui; & facilius retinentur memoria, quia non sunt longi argumenti.

Conciones in quavis Paræcia sunt, ut minimum quotidiana: solemne est omnibus aliquid intermiscere adversus Ecclesiam, & Romanam Pontificem: Lectiones Catechisticæ bis peraguntur in hebdomada: Diebus dominicis & tertijs quartis, tempore pomeridiano. In ijs non solum per litterarum lectionis memoriter recitandæ à pueris, & parvulis puellis: verum etiam ab adultioribus: Examinantur enim ancillæ & virgines nobiles à Ministro circumambulante, & candido bacillo eas evocante.

Cantilenæ vernaculo idiomate, quarum plurimæ ex ipsiusmet Lutheri officina sunt profectæ, mirum est quam promoveant rem Lutheranam, Quædam sunt Catechisticæ, quædam dogmaticæ, aliæ morales, aliæ emulantur psalmo pios, recitant, exagitantque Christianorum vitia, seu vera, seu ficta. Maximè autem solemnis oda illa est, quæ Pontifici, ac Turcæ simul inferni abyssum imprecat.

Nec templa solum & scholæ hujusmodi cantus resonant: verum etiam sedes privatae, officinæ, fora, plateæ, campi. Nam sunt in usu apud omne genus hominum, ubique locorum, seu tædij solandi, seu laboris levandi, seu temporis fallendi causa.

Imagines perniciosæ.

Quid vero dicam de imaginibus, quæ in Romanum Papam, & in totam Ecclesiam Ca-

tholicam, apud Saxones & alios circumferuntur? Ex profecto tanto magis sunt noxiæ, quanto se parentis in oculos omnium ingerunt: quanto facilius intelliguntur à vulgo, quanto magis imaginolam vim afficiunt, ipsique memoria tenaciùs infideles contueverunt. Huc accedit, quod non solum religionis causa emanant; sed & ornatus gratia, longa serie affligantur patiensibus. Esti autem Calvinistæ extremi sunt imaginum osiores, nunquam tamen ab ijs, quæ habent ludibrium aliquod Catholicorum.

Cæterum inter alias pestilentissima sunt, quæ speciem quandam apud ipsos præ se ferunt crudelitatis, dissidiorum, aut impietatis: qualis est ypus inquisitionis Hispanicæ, in quo incarcerationes, accusationes, tormenta, condemnationes, & necesse hæreticorum calamitose schemate figurantur, adjuncta aliqua narratione de Jugo Babylonico, & (ut ipsorum verbis loquar) de tyrannide Romanensium.

Item, ut vulgo persuadeatur nos Catholicos, eam nequaquam colere doctrinæ concordiam, quam prædicamus, editæ sunt imagines Religiosorum Ordinum habitu cuius proprio & domestico: sed adjuncta hæreses nomenclatura: Nam super Monacho Benedictino inscriptio est: *hæresis nigrorum Monachorum*: Super Franciscano, *hæresis nudipedum*, super Dominicano, *hæresis Prædicatorum*.

Mox ut ostendant Ministri Summum Pontificem esse Antichristum exhibent longam antithesim vitæ Christi, & Papæ: Christum representant insidentem a sinis; Pontificem vero à vira succollantibus sublimem gestatum in sede: Christum lavantem pedes discipulorum, Papam porrigentem pedes suos cuidam Regi ad osculum: Christum coronatum spinis, Pontificem redimitum auro & gemmis: Christum in Cruce se totum pro peccatoribus gratis largientem, Pontificem in throno pro Indulgentijs & beneficiis pecunias accipientem. Horret animus cætera persequi, nefanda enim & nimis multa sunt.

Ficta Ministrorum prohibitas.

UT vero Ministri fucum faciant suis absurdis inventionibus, monent ijs populum sepissimè ad frequentem Communionem. Edunt identidem libellos exhortatorios ad virtutem: consolatorios pro omni genere afflictorum: Instructorios pro Conjugibus, pro prægnantibus, pro viduis, pro subditis, pro Principibus.

Catechismus docentur Infantes quamprimum incipiunt balbutire, mane numquam præbetur juvenuti ientaculum, nisi prius recitaverint benedictionem matutinam, Orationem Dominicam,

minicam, Symbolum Apostolicum, Decem præcepta. Prandio etæque semper præmittitur benedictio, à filijs & filiabus familias, quorum absentiam supplet honoratio accumbentium.

Post refectionem aguntur gratiæ, decantata etiam aliqua cantuocula, & addito Psal. Davidis.

Et si plurimum initio Lutherus prædicavit conscientie libertatem, nihilominus ita vexat Lutheranos Ministri eos, qui statò tempore Communionem ipsorum non accedunt, ut necessarium sit illos, vel hæretica Communionem uti, vel convulsis suis rebus è loco discedere, nonquam enim cessant prædicantes in publicis locis eos nominatim oburgare, appellare impios Mammaluccos, indignos qui cum bonis vitis conversentur. Ajunt præterea illos, qui cum ipsis cibum sumunt, aut aliquid aliud agunt, seu emendo, seu vendendo, eidem subiacere maledictioni.

Et hæc quidem de hæreticorum astutia, & sollicitudine dicta sufficiant: Videamus nunc quibus medijs sint adjuvandi, ut resipiscant, & ad veritatem Catholicam perducantur.

Industriæ aliquæ pro Hæreticis adjuvandis.

§. 2.

Breviter ex documentis à doctiss. Patribus Francisco Costero, & Antonio Possævino, & alijs, quomodo agendum sit cum hæreticis, ut ad fidem veritatem convertantur edocebimus.

Magnum, inquit Costerus, est discrimen, teste D. Augustino ad Honoratum *de utilitate credendi c. primo*, in et Hæreticum et eum, qui credit Hæretico, ille compendij sui, & præcipue gloriæ principatusque gratia novas & falsas opiniones, vel gignit, vel sequitur: hic vero ejusmodi hominibus specie quadam veritatis & pietatis assimilata deceptus, fidem habet. Hac significatione Hæreticum post unam & secundam correptionem vult vitandum D. Paulus, quia subversus est hujusmodi, & proprio judicio condemnatus. Veteres quoque Patres omnes communi consensu disputationem cum proprij nominis Hæretico dissuadent, de quo etiam nos latè *lib. 2. scripsimus*: quod ejusmodi concertatio (ut dicebat apud Sozomenum *Historia tripartit. lib. 9. c. 18.* Nectarius Patriarcha Constantinopolitanus) *non solum schismata non vivit, sed amplius divideret.* Nam sicut vulpes nec manserit unquam, nec cibo utilis est (ait D. Ambros. *lib. 7 in Lucam*) ita neque Hæreticus vulpularum nomine in divinis litteris designatus: contentiosus enim nimium sunt hæretici (ait D. Cyrillus) *lib. 2. Thesau. cap. 2.* & quia perverti sunt, & decreverunt animo non mutare sententiam, quodcunque etiam contigerit, inquit B. Chrysol. Si tamen vitari nequeat congressus, ne sine fructu, eorum salutem qui audiunt, disseratur, quatuor, quæ sequuntur, videntur utiliter observari posse.

Primum, ut respondentis potius, quam oppugnantis personam sustineas, & quod facilius sit argumenta in contrarium allata confutare, quam superbum & arrogantem adversarij animum rationibus convincere, qui omnes rimas evadendi querit. Scripturas torquendo, mutilando, rejiciendo. *Quid promovebis* (ait Tertullianus *lib. 1. de præscriptis*) *experientissime scripturarum, cum si quid defenderis, negetur; & dixeris, si quid negaveris, defendatur: & tu quidem nihil perdes, nisi vocem, in conten-*

tione nihil consequeris, nisi vilem de blasphematione laudem.

Deinde danda est opera, ut intra limites unius materiæ adversarius contineatur: Est enim Hæreticus præsertim rudioribus, qui sibi tamen non parum sapere videntur, familiare, ut cum dissolutis argumentis, in una aliqua causa, se convictos animadvertunt, alio dilabuntur, & rerum diversarum multitudine antagonistas suos obdunt, ne si nihil in medium afferant, manus dare vincique videantur: hoc autem nulla ratione pariatur Catholicus, nisi sibi in illo, de quo prius agebatur satisfactum esse fateatur.

Est præterea ad rectam argumentandi formam astringendus Hæreticus, utque omnis superfluis, nudam ratiocinationem proponat: qua in te non parum laboratur ab adversarijs, qui ut dialecticæ ignari, ab argumentando graviter hallucinantur, vel Sophistarum more, ratiocinationes suas oratorij pigmentis, quasi fucò quodam colorando, falsa pro veris, dubia pro certis, indoctis auditoribus venditant.

Ad extremum convitia, maledicta, cognomina, quibus nomina nostrorum urgere solent, surda velut aure sunt prætervehenda. Nam sicut qui malam causam coram Judice tuetur, cum rationibus & æquitate destitutus, clamoribus instat: ita Hæreticus cum veris ac solidis argumentis se vincere posse desperat, contumelias certat, ut rem à legitima disputatione ad contentionem detorqueat. Tu vero, dissimulatis omnibus verborum portentis, quasi cum homine phrenetico ac furioso negotium habeas, in solam miseri hominis salutem, & conversionem animum intendas. Cogita non hominem, sed spiritum erroris, sed ipsum Dæmonem per os hominis ista maledicta evomere. Quare miserere te potius ejus, verbis utere adversus eum humanis & benevolis, tacitusque DEUM subinde pro anima Dæmonis laqueis, æternorumque suppliciorum periculis, irretita precare. Quod si apud ipsum nihil proficies, salutem auditoribus infectis scrupulum aliquem ac dubitationem injicies. Sumus enim ita comparati, ut moveamur modestia, indignemur petulantia.

Hactenus de his, quos vere & proprie hæreticos appellamus. Superest dicamus quemadmodum credentes Hæreticis, hoc est, qui vel ad hæreticos defecerunt, vel in fide nurant, tractandi sint. Inter quos majori studio videntur illi juvandi, in quibus major conversionis spes apparet. Ad quam rem inter alia tria ista communia puncta poterunt esse adjumento: Ut primò percurreris ab eo, quò cum agis, quas ob causas ab Ecclesia recesserit, ac totius orbis Christiani societatem, & communionem deseruerit: majoresque suos atque adeo omnes omnium nationum, omnium sæculorum, omnis memoriæ homines, qui Catholicè decesserunt sceleris ac nefariæ infidelitatis, mortuos tam severe condemnaverit: Quia si rectè credit Hæreticus, omnes isti perierunt.

Tum deinde, qua ratione, qua autoritate commotus, hujus potius quam illius Hæretici sectam sequatur; cum omnes sua dogmata scripturarum testimonijs confirmet: si dicat hujus vel illius vocem videri sibi magis rationi & veritati consentaneam, fateri cogitur illud suum videri esse regulam fidei. Unde concludes illum Hæreticum esse, hoc esse electorem, qui sibi ex multis quod credat, suo ipse arbitrio & voluntate deligat.

Denf.

Denique urgebis illum, ut vel unum hominem ex omni antiquitatis memoria producat, qui cum uno (verbi gratia Lutheri) in omnibus lenferit. Neminem proferre poterit, ne ex hæreticorum quidem albo, quorum quisque diversam, quam sibi ipse fixerit, religionem coluit. Age igitur amice, Estne æquum, ut repudiata totius orbis disciplina, doctrinam vel hæcenus inauditam, vel olim totius antiquitatis consensu explosam amplectaris, hæc sola ratione, quia tibi ita videatur. Ergo tot invictissimos martyres, tot viros doctissimos, tot Christi Confessores integerrimos, qui fidei suæ veritatem innumeris miraculis testatam reliquerunt, impios, infideles, idololatrias fuisse confirmabis, sempiternisque supplicij vivos, mortuosque condemnabis: & hoc solum, quia tu tibi videris melius sapere, & rectius intelligere Scripturas? Quasi vero Ecclesiam illam Christus, quam acerbissima morte sibi in Cruce despondit, in tam terribilibus erroribus totos 1600. annos jacere passus fuerit, donec post tot sæcula tui ingenij lumine mundus collustraretur.

Hæc, & id genus alia, cum quadam pia commiserationis animi significatione, modestè proposita, magnum habent momentum, ad animum hominis deducti, non prorsus obstinati commovendum; præsertim si magnitudo periculi, æternitas inquam suppliciorum, etiam atque etiam inculectur, juxta illud *Isaia 60. Gens & regnum, quod non servierit tibi, peribit.*

Hæc namque cogitationibus jactatus Hæreticus, si non omnino errorem deponet, nutabit tamen fortasse, & rei gravitatem, imminensque periculum serid cum animo suo considerabit, cogitans non minus ipsum cum pauculis suis Symmictis in errorem lapsum, quam orbem terrarum universum. Hæcenus ex Costero in præfatione Enchiridij.

Epistola Pat. Petri Fabri Societat. Jesu,
de modo agendi cum
Hæreticis.

§. 3.

Missis ad me subinde literis efflagitaveras, ut certos tibi statuerem Canones & documenta, quibus divini verbi ministri uti possent ad extirpandos ex animis Hæreticorum errores, & inveteratos illorum morbos curandos, sine propriæ salutis jactura. Huic ergo petitioni nihil bucùtque respondi, nunc, temporis causatus angustias, nunc inquietudinem, quæ me domi habebat, incusans: nec minus honesto titulo mercari modo silentium possem, infirmam hujus manus valetudinem pro me adducens. Verum illud potissimum me pergit, quod rationes quales tu desideras audire, mihi nullæ succurrunt: dicam tamen nonnullas, qualescunque citato scribentis calamo obveniant. Atque illud primo loco monendi sunt, qui salutem animarum sitientes, ad nostræ tempestatis Hæreticos commean, ut charitatis intimæ viscera erga illos gerant, sincerè atque ardentè illos ament, nullos foventes animo cogitationes, quæ illos contemptu dignos suadeant.

Accedit hæc secundus Canon, ut illos nobis conemur benivolos atque propitios reddere, ut rectè de nobis sentiant, & judicent intra se. Hoc autem consequi non fuerit difficile, si comiter illos alloquamur, nihil initio discrepantes, aut controver-

tes, sed de ijs rebus tantum constituatur sermo, quæ nobis cum illis conveniunt. Fugienda igitur imprimis controversia, ubi altera pars videatur ab eam deprimere: prius enim communicandum est in his, quæ uniunt, quam in ijs, quæ diversitatem sensuum ostendere videantur. At vero quia hæc Lutheranorum secta est filiorum subtrahionis in perditionem: ac prius in eis perijt bene agendorum sensus, quam credendorum fides, medicina ordo ægritudinis ordinem sequi debet. Procedendum igitur est cum illis, ab ijs quæ faciunt ad bene sentiendum, secundum affectus, ad ea quæ sunt & faciunt ad credendum. Erat enim sanè olim in Ecclesiæ nascentis primordijs contrarius ordo ad avertendum ab infidelitate homines. Hinc siquidem erudiendus primum erat intellectus, ac præceptis nostræ fidei imbuendus. Hæc enim fides ex auditu est, deinde ad rectè sentiendum de moribus, qui sunt secundum fidem acceptam, paulatim perdocebantur. At Lothranis si ad bonos mores redire suadeas faciliè ad sanam fidem, mentemque revocaveris. Si igitur in hominem incidas, cujus non solum doctrina impia sit, & perniciosa, sed vita etiam moribus corruptis perditæ; ut hic æger relevetur, necessarium est colloquijs hinc inde quæsitum sensum à moribus pravis deterreri: neque est antea ullum verbum de erroribus in fide faciendum.

Expertus ego ipse sum aliquando: cum enim vit quidam me rogasset, ut hominem, qui pertinaciter acquererat Lutheri erroribus eximerem, & laqueo, si possem, cum præsertim dogma illud de conjugio Sacerdotum mordicus teneret, ego illico hominis mores nosse pertentavi, protraxi itaque sermonem, atque ex familiari colloquio, vitam ejus deprehendi, victorum sordibus labefactam; assueverat enim meretricijs amoribus multis retro annis: illic igitur appuli animum, ut amores impudicos radicibus à corde evellerem, nihil interim de fide sana apud illum memoras. Factus voti compos nihil ultra necesse habui laborare. Sed ipse, qui curabatur Domini gratia, aperuit animi oculos, & errorum tenebras diffingere cœpit: quippe qui ex amorum pravitate & ortum haberet, & incrementum. Sed quia præterque omnes Lutheri Scholæ, in humanorum operum meritis excludendis miserè errant, oportebit primum opera, quæ illi contemnunt stabilire, deinde ad fidem promovendam gradus facere, ea semper apud illos loquendo, quæ mirabilem virtutum amorem, & desiderium in ipsorum animis excitent: quod ut fiat illustrius, manifesto exemplo ostendam.

Dicit tibi Hæreticorum aliquis, *Ecclesiam, neque ad persolvendum Horarias preces, nec ad audiendum Missæ sacrum, nec ad similia posse adigere, proposita Capitali pœna transgressoribus*: hujus tamentem animum permoveas oportet, ut orationi & Missæ libenter vacet; talem siquidem devotionem orationis, & Missæ temporibus statueris habendæ, qui primum excludit, veræ fidei ultimum fecit naufragium. Erit autem magnum operæ pretium animadvertere, quibusnam erroribus innitantur, præcipuè Lutheranorum capita & Hæresiarchæ. Hi nimirum in præcepta, sanctionesque Ecclesiæ, ac Sanctorum Patrum acerbè insultant: At hoc, quidnam est, nisi exiguas & penè exhaustas tu se navis cognoscere, ad bene obtemperandum, & ad laborem tolerandum, cum posse desperant, ut omnes Canones præceptaque Ecclesiæ ab ipsis purè obseventur.

Virtutum operata, quomodo hæreticis suadenda?

Missam, qui spernunt, ac Sanctorum Patrum acerbè insultant: At hoc, quidnam est, nisi exiguas & penè exhaustas tu se navis cognoscere, ad bene obtemperandum, & ad laborem tolerandum, cum posse desperant, ut omnes Canones præceptaque Ecclesiæ ab ipsis purè obseventur.

Sunt

Charitatis viscera gerenda erga hæreticos.

In hæreticis perijit prius

Sunt igitur prædicatione horratuque à pusillanimitate spiritus, qua submerguntur et gendi, reficiendi, animandi, & sancta spe implendi, ut sibi de se ipsis polliceantur (in Domini virtute seu digito) non solum quæ iubentur se præstaturos, verum multo majoribus rebus suscepturos. Ac sanè intrepidè dicere possum, si doctrinæ efficacia, & ardore spiritus Lutheranus persuaderetur, ex obtemperandi voluntate omnia sua alieno arbitrio moderanda concedere; ac religionis cultum, quem semel exiit resumere; hoc inquam si persuaderetur, Lutheranus & faceret eadem opera, Hæreticus esse desineret, sine alia digladiatione aut controversia; nec negaverim tamen ingenti robore spiritus illustrationeque divina ac inflammatione cordis non tepida Lutheranæ opus fore ad tantam firmitatem in bono, & humilitatem, & tolerantiam ac id genus virtutes consequendas. Sunt enim haud dubiè omnes necessariæ huiusmodi, ex tanta miseria & subversione in statum felicissimum migraturo.

Auxilio Dei magno opus esse, ad convertendos Hæreticos. Sermo de virtutibus, & de morte ac inferno, quando utilior cum hæreticis quam argumenta

Unde colligimus non esse datum humanæ prudentiæ, sibi polliceri certam Hæreticorum reductionem: difficile enim, ne dicam impossibile est ad respiciendum emollire homines subvertos, nisi Dei digitus, in homine per hominem divinitus operetur. Si quis etiam apud illos argumentorum ignarus, aut certe negligens loqueretur de vitæ honestate, de virtutum ornamentis, de orationis fructu, de mortis agone, de inferni cruciatibus, aut huiusmodi alijs, quæ vel Ethnicos permoveant ad vitam frugaliorem; hic nimirum multo plus prodesset Hæreticis, quam alius quivis authoritatibus, & locis argumentorum onustus ad evincendam. Et ut semel omnia dicam, hæc gens admonitionibus, exhortationibusque suadenda est, ad mores corrigendos, Deique timore ac amore suadenda est. Sic enim fiet, ut pusillanimitatem exuant, triduum divinorum abjiciant, mentis divagationem sistant, & alia multa compescant, quæ revera non prius intellectum oppugnarunt, aut læserunt, quam manus pedesque cum corporis tum animi, Christus redemptor omnium Spiritus sui divini ope cadentes sustineat & lapsos erigat; novit enim optime verbum suum libris scriptum non sufficere. Finem fecero, si te prius rogem, memineris me hæc scripsisse gratia obsequendi Sancto Spiritui soli, qui te ad hoc postulandum impulit. Si locum meditationi, mentique intimæ dedissem, plura fortasse occurrerent in rem præsentem; sed ut mihi persuadeo, omnia dirigi possunt ad Canones prædictos. Vale. Hæc tenus Faber.

Hujus viti documenta eatenus accipienda sunt, quatenus negotium est, cum Hæreticis illis, sive sint populares, sive nobiles, aut etiam Ministri, quibus altius in corde perveritas nondum misit radices; quare cum istis mitius agendum est, ac amica & placida conversatione, aut argumentatione utendum potius, quam biliosis invektivis: sic Magnus docuit Augustinus contra Epistolam fundamenti. c. i. *Magis enim (inquit) de correctione eorum, qui imprudens forsitan, quam maliciosus hæresi adhaerent, quam de subversione cogitandum est. Et quamquam Dominus per servos suos regna subvertit erroris, ipsos tamen homines in quantum homines sunt, emendandos esse potius quam perdendos jubet. Et illi ergo in vos scribant, qui nesciunt cum quo labore verum inveniantur, & quam difficile caveantur errores. Illi in vos scribant, qui nesciunt cum quanta difficultate sanetur oculus interioris hominis, ut possit intueri solum suum, & illi in vos scribant, qui nesciunt, quibus gemitibus &*

suspiriis fiat, ut ex quantalacunque parte possit intelligi DEUS. Postremo illi in vos scribant, qui nullo tali errore decepti sunt, qualis vos deceptos videns: Hæc Augustinus.

Demum ipsa cum verbo Dei scripto, & tradito doctrina Patrum insinuanda, ita ut commodè ipsi per se legant, præcipue vero monendi sunt, ut evolvant Tertulliani præscriptiones adversus hæreticos: Cypriani librum de unitate Ecclesiæ: nem Augustini ejusdem argumenti contra Donatistas, nec non ejusdem Tractatum aureum de utilitate credendi ad Honoratum: quin & Vincencij Litinensis commonitorium adversus profanas hæresionovitates. Tum his omnibus, quasi plenioris confirmationis causa adjuncta Baronij Annales Ecclesiasticos, fidelissimos antiquitatis testes, Bellarmini disputationes accuratissimas. Mox item privatim cum ijs agatur, nam ita multi ad cor redierunt, fidemque Catholicam deinceps egregiè propugnant.

Quod si cum perverissimis agendum sit, quales plerumque sunt Calviniani, & aliarum Hæresum sectarij si post unam, vel alteram correptionem motu non resipiscant nulla cum talibus, inquit Cyprianus *Epistol. 3. lib. primo* commercia copulerentur. Sed qualescumque hæretici sint, meminerit, qui cum eis ager, excedere quam maximè, ita in lectione Evangeliorum, & scripturum Apostolicorum esse veratum, ut loci præcipui sint notati, quibus ex ipso Dei verbo scripto Hæretici convincantur. Et vero cum hoc unum ipsi urgeant, antevertenda illorum est fraus, ac dicendum, nolle nos nisi, ut ex verbo Dei agant nobiscum: inde enim fiet, ut quoties aliquem ex suis Hæreticis autulerint, vel ex proprio Marte enunciantur, id ipsum ruat per se, ac illorum altus in ipsorum recidat caput.

Præterea quæstionibus Hæreticorum, ut prædenter advertit Anton. Possevin, aliquando respondere poterit ex ratione, qua Christus Dominus in refellendis Pharisæorum erroribus, aut respondendo eorum interrogationibus utebatur. Nam ut optime advertit Gregorius Nazianzenus Christus (inquit) quosdam quæstiones solvere, atque explicare solet, quasdam comprimere atque oblitere. Cum ex eo quaeritur, in qua potestate hæc facis? propter interrogationem vecordiam & ineptiam vicissim ipse interrogat, Baptismus Joannis è celo erat, an ab hominibus? a quo utrumque interrogans suos premit atque constringit. Unde etiam nobis nonnunquam ad Domini imitationem, eos qui curiosa disputatione nos læcessunt, comprimere, quæstionumque absurditatem absurdioribus interrogationibus solvere licet: nam ipsi quoque in rebus vanis interdum sumus; ut in his quæ sunt sapientiæ glories. At cum quæstionem ratiocinationem indigenem videt, tum vero eos, à quibus interrogatur prudenti responso nequaquam indignos censet.

Experientia compertum est, ut hæretici in circuitu agunt, sic eorum altum retundi, cum Divinum verbum ijs obicitur, unaque in quæstione coguntur consistere.

Porro utile erit perlegere Augustini Disceptiones, quam habuit cum istis quædam hæreticis, quales nostri temporis insigniores Theologi habuere, vel Parisijs, ut Claudius Sanctius, & Vigoreus cum Calvinianis: vel in Germaniâ, ut Eckius, Cochleus, Joannes Pistorius cum Lutheranis: vel Petrocoviâ in Polonia cum Arranis, & cum ipsi. Arianis Lubini quoque in Polonia PP. Carmelitæ discalceati, Thorunij in Prussia cum Lutheranis

R. P. Hieronymus à S. Hyacintho ejusdem ordinis defensor in Polonia, & Ecclesiastes ordinarius cathedralis Ecclesiæ Cracoviensis, aliasque alibi habitas cum cæteris etronibus.

Mores quoque Hæreticorum prænotandi sunt, ex Augustini scriptis in methodum relictis ab Hieron. Torenſi, in Confessione Augustiniana, & à Vincentij Licinensis libello, itemque à Tertulliano de præscriptionibus adversus Hæreticos.

Esset etiam convenientissimum peculiare controversias, per theses breves, & eruditas disputandas proponere, disputatas edere. Quod Pat. Societ. Jesu feliciter ante aliquot annos aggressi sunt: Mogunniæ, Ingolſtadij, Viennæ, Vltra, Transilvania, Posnaniæ, Dilingæ, &c. Denique si precipuis, rationibus, & propositis Hæretici non alliciantur, aliquando oportebit eos vi compellere, ut ad fidem revertantur, ut eleganter August. in Epistola ad Vincentium his verbis docuit: *Vides itaque (ut opinor) non esse considerandum, quod quisque cogitat, sed quale sit illud quo cogitur, utrum bonum, an malum: non quo quisque bonus possit esse vitius, sed timendo quod non vult pati, vel relinquit impedientem animositate, vel ignoratam compellitur cognoscere veritatem, ut timens vel respuat falsum, de quo contendebat, vel quarat verum quod nesciebat, & volens teneat jam quod nolebat. Superfluum hoc fortasse diceretur quibuslibet verbis, si non tam multis ostenderetur exemplis. Non illos aut illos homines, sed multas Civitates videmus fuisse Donatistas, nunc esse Catholicas, detestari vehementer diabolicam separationem, diligere ardentem unitatem. Quæ tamen timoris hujus, qui tibi displicet, occasibus Catholica facta sunt per leges Imperatorum à Constantino, apud quem primum vestri ultro Cæcilianum accusaverunt usque ad præsentem Imperatores, qui iudicium illius quem vestri elegerunt, quem iusticijs Episcopis prætulit, iustissime contra vos custodiendum esse decernunt. His ergo exemplis à Collegiis meis mihi propositis cessi. Nam mea primitus sententia erat, neminem ad unitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fideos Catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noveramus. Sed hæc opinio mea, non contradicentium verbis, sed demonstrantium superabatur exemplis: nam primo mihi opponebatur Civitas mea, quæ cum tota esset in parte Donati, ad unitatem Catholicam timore legum imperialium conversa est, quam nunc videmus ita hujus vestra animositatis perniciem detestari, ut in ea nunquam fuisse credatur. Ita alia multa, quæ mihi nominatim commemorabantur, ut ipsis rebus agnoscerem etiam in hac causa rectè intelligi posse, quod scriptum est: Da sapientiam occasionem, & sapientior erit.*

Quam multi enim, quod certo scimus, jam volebant esse Catholici, manifestissima veritate commoti, & offensionem suorum reverendo quotidie differebant? Quam multos veritas (in qua nunquam præsumpsisti) sed obdurata consuetudo, grave vinculum detinebat, ut in eis compleverit divina illa sententia, Verbis non emendabitur servus durus si enim intellexerit non obedi-
et? Quam multi propterea putabant veram Ecclesiam esse partem Donati, quia eos ad cognoscendam Catholicam veritatem securitas torpidos, fastidiosos, pigrosque faciebat? Quam multis aditum intrandi obstruebant rumores maledicorum, qui nescio quid aliud nos in altare Dei ponere jactabant? Quam multi nihil interesse credentes, in qua quisque parte Christianus sit, ideo permanebant in parte Donati, quia ibi nati erant, & eos inde discedere, atque ad Catholicam transire nemo cogebat?

His omnibus harum legum terror, quibus pro mul-

gandis Reges serviant Domino in timore, ita proficiunt, alij dicant: jam hoc volebam, sed Deo gratias, qui nobis occasionem præbuit, jamque fatiens & dilata: num morulas amputavit: Alij dicant, Hoc esse verum jam sciebam, sed nescio, quæ consuetudine tenebamur: Gratias Domino, qui vincula nostra dirupit, & nos ad patris vinculum transtulit. Alij dicant: Nesciebamus hic esse veritatem, nec eam discere volebam, sed nos ad eam cognoscendam metus fecit intentos, quo timuimus ne forte sine illis rerum æternarum lucris damno rerum temporalium feriremur: Gratias Domino, qui negligentiam nostram stimulo terroris excussit, ut saltem solliciti quæreremus, quod securi nunquam nosse curavimus. Alij dicant: Nos falsis rumoribus terrebamur: trare, quos falsis esse nescivimus, si non intraremus: nec intrarem, si non cogereur. Gratias Domino, qui trepidationem nostram flagello abstulit, experies docuit, quam vana & inania de Ecclesia sua mendax fama jactaverit. Hinc jam credimus & illa falsa esse, quæ auctores hujus hæresis criminati sunt, quando pestis eorum tam falsa & pejora fixerunt. Alij dicant: Putabamus quidem nihil interesse, ubi fidem Christi teneremus: sed gratias Domino, qui nos à diviſione collegit, & hoc uni DEO congruere, ut in unitate colatur, ostendit.

De communicatione cum Hæreticis fugienda, & de casibus, in quibus licet cum eis communicare.

§. 4.

SANCTUS LEO Papa *Serm. 18. de Passione, vipersæ* Hæreticorum dicit esse vitanda colloquia, ut insinuet Hæreticos continuo venenum suum longè lateque diffundere: quare verissime scriptum est ab Apostolo, Hæreticorum verba ut cancerum serpere, quod vel nostra hæc ætate clarissimè liquet, quippe cum pestis Lutherana & Calviniana per totum Aquilonem, & Orientem, ut Germaniam, Daniam, Saxoniam, Norvegiam, Sueciam, Gothiam, Pannoniam, Hungariam, tum etiam Occidentem & Meridiem, ut Angliam, Galliam grassata, eam penitus deformet.

Non itaque incassum majores nostri Hæreticorum libros, congressus, colloquia, convivia odisse consueverunt, & non secus ac peste laborantes fugiendo suaserunt. Sic hæreticos detestabatur S. Antonius (inquit Athanasius in ipsius vita) ut omnibus diceret, nec juxta eos accedendum S. Joan. Apostolus (inquit Irenæus lib. 3. contra Valent. c. 3. cum balneum aliquando esset ingressus, mox ut Cherinthum Hæreticum intus esse cognovit, de balneo exilivit non lotus: nimirum exemplo suo posteros omnes admonere volens, hæresim mortuam esse contagiosam, totisque vitibus, & summa animi provisione cavendum. Simus ab eis, ait Cyprianus, tam separati, quam sumi illi de Ecclesia profugi. Theodoret. lib. 4. *Histor. c. 14.* scriptum reliquit populum Samosatensem Episcopum suum Hæreticum, tanquam pestiferum fugisse, nec ulis ipsius concionibus interesse voluisse. Ibat Episcopus ad balnea, alioque, ut secum laverent invitabat; at nemo unquam ipso præsentem locum introivit, nemo enim postea, nisi aqua prius omni ejecta, & nova turba adducta lavit. Ludebant aliquando pueri in foro, contigit verò, ut lusoria pila pedem contingeret jumentum, quo Episcopus vehabatur, continuo exclamant omnes, & magno in ipso foro accenso igne in eum pilam conjiciant.

Hic

Hic erat ille veterum zelus, hic fidei Catholice ardor, & sani cultus conservandi studium. Atque utinam pari diligentia, vel illa talis, qua pestem, Christiani hæresim suis civitatibus prohibuissent, & exclusissent, non foret hodie tanta animarum jactura! Que hic annotare volui, ut manifestius fiat, quantum à veritatis scopo errent, qui specie recti decepti quorundam politicorum sententiam & opinionem sectantes, Hæreticos cum Catholicis miscere, & cuique quam velit sententiam amplecti sine noxa licere arbitrantur.

Omissis tamen ijs, oportebit declarare in quibus casibus sit à Jure permessa cum Hæreticis communicatio, quia cum hi sint excommunicati, merito eorum communionem abhorreere Fideles tenentur.

Primum itaque dubium illud erit, An Hæretici sint excommunicati jure divino, an humano tantum? Quod est querere, an excommunicatio lata in Hæreticos sit à jure aliquo divino, an vero Pontificio tantum? ex quo etiam constabit, an jure divino, vel tantum humano sit evitanda cum hæreticis communicatio?

Resp. Hæretici non divino, sed Canonico tantum jure excommunicati sunt: & hæc sententia est plurimum Theologorum consensu recepta: licet non defuerint, qui contrarium affirmaverint.

Notandum autem est, excommunicationem hæreticis irrogatam, esse omnium excommunicationum antiquissimam, ut patet, ex C. *Acarius*, & C. *Audivimus* 24. *quæst.* 1. Imo à tempore, quo in Ecclesia Concilia cogi & celebrari cœperunt, introductus est mos Hæreticos excommunicandi: qua pena à Sacramentis arcebantur, & à communibus Ecclesiæ suffragijs, & officijs privabantur, repellebanturque ab omnium Fidelium & piorum hominum consortio: cujus excommunicationis absolutio hodie per Bullam in Cæna Domini est Summo Pontifici reservata.

Oportet tamen animadvertere, quod quamvis Hæreticus, ex Jure divino absolute loquendo, non sit excommunicatus nec ex consequenti vitandus, sed tantum Jure Canonico: interim tamen in divinis & sacris Jure divino est vitandus in his, quæ sequuntur. Primo si ex huiusmodi Hæretico sermonis, & reum communicatione, aliorum oritur offensio, aut scandalum. Secundo, si periculum nobis imminet nostris spiritualis exitus & in exitus, videlicet perfidiæ & Christianæ religionis contemptus. Tertio si ex hoc quod cum hæretico sermonem & conversationem habemus, suspicio nascitur, quod verbo, signo, vel facto Hæretico tum ritus, mores, aut dogmata profitemur. Quarto, si cum Hæretico sit nobis commercium criminis & impietatis, ob quam ipse est excommunicationis sententia constitutus. Extra hos casus jure tantum Canonico, non divino, debet in rebus sacris Hæreticus vitari. Ex quo efficitur, ut Romani Pontificis auctoritate concedi queat, ut ab Hæretico, extra casus supra memoratos, suscipere sacramenta possimus. Nam quamvis Ecclesiastica jurisdictione Hæreticus careat, eo quod sit segregatus ab Ecclesia, potest tamen eam habere, si id Romanus Pontifex, sive Ecclesia permittat, aut concedat.

Secundo dubitatur, an etiam Hæretici occulti, an solum manifesti, comprehendantur sub hac excommunicatione?

Resp. Eum, qui ob solum Hæresim internam mente conceptam, minimè tamen à se declaratam, Hæreticus est, non comprehendit sub prædicta excommunicatione: quia Ecclesia, ut commu-

nis tenet sententia, nullam habet jurisdictionem in actus pure interiores: si vero hæresis sit manifesta, aliquo exteriori signo, vel alio modo, tunc incurritur excommunicatio.

Sed tunc est tertium dubium: an omnes Hæreticos manifestos & notorios, eo ipso quod sint excommunicati, evitamus vitare?

Respondetur, Non omnes Hæreticos ea solum ratione, qua excommunicati sunt, à nobis esse vitandos: ratio est, quia etsi olim omnem excommunicatum vitare tenebamur: postea tamen edita est ab Ecclesia Constitutio, qua decretum est, non omnes excommunicatos vitari debere, sed tantum nominatim excommunicatos, vel notorios Clerici percussores. Constitutionis autem verba sunt hæc.

Ad evitanda multa scandala, & multa pericula, & subveniendum conscientis timoratis, constitutum est, nemo post hæc teneatur abstinere & separare se, neque vitare communicationem alicujus, in administrando, aut recipiendo sacramenta, aut in alijs divinis officijs, aut extra illa, ratione alicujus sententia, aut censure Ecclesiasticæ, aut suspensionis, aut prohibitionis ab homine, aut à jure generaliter promulgatæ. Neque servare interdictum Ecclesiasticum, si illa talis sententia, prohibitio, suspensio, aut censura non fuerit promulgata & denunciata specialiter & expressè à iudice contra certam aliquam personam, collegium, Universitatem, Ecclesiam, aut locum certum aut certam, neque manifeste corset incurrisse in sententiam excommunicationis, quod nullo modo potest occultari, aut per aliquod remedium juris excusari. Quia à communione hujusmodi vult quod se separant, juxta canonicas constitutiones: per hoc tamen non intendimus relevare, neque juvare sic excommunicatos, suspensos, interdictos, aut prohibitos. Hactenus verba Constitutionis.

Hæc Constitutio edita est à Martino V. & in Concilio Constanienti, & in Lateranensi recepta, ut fatentur Authores infra citati.

Ex hac igitur Extravaganti colligitur aperte, non esse vitandos omnes excommunicatos, sed tantum illos, qui sunt nominatim excommunicati, vel manifesti Clerici percussores: ita tenent doctissimi viri Navar. in *Concilio variu in lo & infrascriptandis*, maxime *Consil.* 15. de Hæreticis, ubi affirmat per dictam constitutionem Martini V. limitari omnia jura antiqua tam Decreti, quam Decretalium Sexti, & Clementinarum, & omnium Extravagantium, & ita observari in praxi in Curia Romana apud prætorium Romanæ (ubi etiam retractavit sententiam quam prius in *manuali* c. 27. numero 34: & 35. tenuit) *Sot.* in 4. *distin.* 22. q. 1. art. 1. *Calet. in Summa*, verbo *Absolutio* impedimenta, & verbo *Excommunicatio major*. Victoria in *Summa de Sacram.* Tractato de excommunicatione. Tolet. in *Summa* lib. 1. ca. 65. Suarez in *tertiam* p. q. 104. *dist.* 44. *sect.* 3. Greg. de Valentia in *tertiam part. disput.* 3. q. 5. *puncto* 3. Azor. 1. *Tomus instit. moral.* lib. 8. c. 11. qui pro hac sententia quam plurimos adducit auctores alios, & dicunt in usu & praxi esse receptam.

Sed quæret aliquis? Quis dicatur nominatim excommunicatus? An sufficiat in Bulla Cæna Domini Lutheranos, Calvinistas, Schismaticos excommunicari, ut teneamur omnes Lutheranos, vel Schismaticos tanquam nominatim excommunicatos vitare?

Resp. Ex sententia istorum Doctorum non sufficere, sed requiri, ut proprio nomine individuali nominentur.

Ex hac igitur sententia deducunt isti Authores, posse tuta conscientia Catholicorum sermone conferte,

ferre, & civilia commercia inire cum Hæreticis, qui sunt in Anglia, Gallia, Germania, Polonia, quoniam licet publici sint Hæretici, & notorie excommunicati, non sunt tamen nominatim & expressim denunciati, neque notorij Clericorum percussores: ex qua etiam opinione multa alia, de quibus solent passim queri diluuntur, de quibus sigillatim dicemus.

Primo enim sequitur licere Catholicis simul precari & orare Deum cum hæreticis, & rem divinam cum ijs audire, & conciones sacras, funus item hæretici comitari, & ad sepulturam deferre, & alijs hujusmodi divinis & sacris rebus interesse, dummodo hæretici non sint nominatim denunciati, & id fiat citra ullum Catholicorum scandalum, & proprium periculum: ita colligitur ex sententia prædictorum Authorum, ut expressè docet Navar. *Consil.* 15. de hæreticis num. 2. & 4. & *Consil.* 16. num. 8. eodem titulo; secus vero si sunt denunciati.

Secundo sequitur, licere in templo, in quo sepulti sunt hæretici, rem divinam & sacram facere, nam licet Ecclesia violetur & polluat cum in ea sepelitur paganus, Judæus, Infidelis, Excommunicatus. *Cap. Ecclesiam* 1. & c. Ecclesiam 2. de confessione. *dist. 1.* & c. Sacris, de sepulturis, cum alijs iuribus: hoc tamen intelligendum est de excommunicato publicè denunciato: quoniam quem dum in vivis erat vitare debebamus, mortuum quoque devitemus oportet. Non tamen in eo qui nominatim non est excommunicatus, ita Navar. *Consil.* 15. num. 4. de Hæreticis, & alij.

Tertio sequitur, licere etiam Catholicis, hujusmodi hæreticorum, qui nominatim non sunt denunciati, templa adire, ingredi, & in eis preces fundere, rem divinam & conciones hæreticorum audire, ad eorum postea errores confutandos, & hæreticam impietatem subvertendam: ita Navar. *d. Consil.* 15. numero 4. Ita tamen, ut hæc tria ferventur: Primum, ne in Catholicorum animis ulla offensio generetur. Secundum, ne ulla sit communicatio ritus, cæremoniæ ac impietatis cum hæreticis. Tertium, ne ullum periculum imminet propriæ perfidiae, subversionisque, & Catholicæ Religionis contemptus.

Quarto sequitur, in terris, ut in Germania, Gallia, Polonia, & similibus, ubi Catholici cum Hæreticis permixti vivere solent, licere Catholicis cum Hæreticis matrimonia contrahere: nam licet id jure Canonico sit prohibitum, tamen quia in his provincijs consuetudine scita & tolerata ab Ecclesia est receptum, ideo tuta conscientia fieri potest; nam consuetudo legi derogat, ita docet Azor. ubi supra, & colligit ex Navar. *Consil.* primo de Constitutionibus numero 59. & 60. dummodo conjunx Catholicus sive vir, sive femina, cum Hæretico matrimonium contrahens, sua sponte omnino & tuto, fidem & religionem Catholicam profiteri in omnibus permittatur; & similiter servetur quod Ecclesia constituit, ut ex alterutro parente Catholico suscepta proles Catholicæ religionis sacris initiatur, ut habetur in c. Ex literis de conversione infidelium, & c. Judæi 22. questione 1. Quare pacta quæ in hujusmodi Matrimonij fieri solent, nempe ut primogenitus hæreticæ patris impietati adhareat, secundo genitus matris fidem & religionem Catholicam sequatur, & alia similia turpia esse, nefaria & impia, tum contra jus Ecclesiasticum, ut constat ex dictis capitul, tum contra jus divinum, quoniam parvulis usi rationis carentibus, cura parentum ministrare & præbere de-

Thom. à Jesu Oper. Tom. L

bet remedia ad salutem necessaria, ergo filij parvuli instituendi sunt in fide, & religione Catholica, ut in ea salventur.

Sed major est difficultas: An ubi Hæretici sunt cum Catholicis permixti, liceat Catholicis à suis Parochis & Episcopis Hæreticis, qui tamen tales denunciati non sunt, Sacramenta recipere? Prima sententia est affirmativa, ita Angelus verb. Irregularitas numero 30. Sylvest. eodem verbo quest. 7. Sotus in 4. d. 25. quest. 1. art. 1. conclus. 3. Suarez de Censuris dist. 31. numero 64. & dist. 9. sect. 4. numero 9. & seq. Maiolus li. 4. c. 22. Navar. *consil.* 15. de Hæreticis. Toletus in Summa c. 13. Suarez, & Greg. de Valentia 3. parte ut supra, & c. pro hac sententia faciunt etiam omnes Auctores adducti supra, qui omnes unum judicium ferunt de Sacerdote Hæretico nominatim non excommunicato, ac de alijs iniquis ministris Catholicis. In casibus inquam illis, in quibus licet sine peccato mortali Sacramentum ab hujusmodi improbis ministris accipereshi autem casus sunt, quos ex doctrina magis recepta recenset Cajetanus in 3. parte q. 104. art. 6. nempe, si Minister sit per se paratus, & habeat alioqui potestatem. Secundus, si est proprius Pastor. Tertius, si accipiens Sacramentum sit constitutus in necessitate: hanc autem necessitatem Sotus distinct. prima questione 5. art. 6. non existimat sufficientem ad implendum præceptum Ecclesiæ, sed requiri extremam, scilicet, ut sit quis in periculo mortis; licet Suarez existimet, ubi supra, sufficere necessitatem adimplendi præceptum audiendi Missam, aut communicandi, aut utilitatem non differendi usum Sacramenti Confessionis vel Communionis: imo etiam affirmat in his casibus licere accipere Sacramenta à quolibet Sacerdote etiam non parato: omnes tamen fatentur requiri sequentes conditiones. Prima, Ne ulla inde oriatur Catholicorum offensio. Secunda, ut in Sacramentis administrandis & recipiendis legitima Ecclesiæ forma servetur, ut ministri verè sint Sacerdotes, verè Episcopi: tertia, ne ulla sit communicatio ritus, cæremoniæ, & hæreticæ pravitatis. Quarta, ne ullum imminet Sacramenta percipienti periculum erroris in fide.

Sed certè hæc sententia aliquibus dubia, aliquibus vero minus probabilis videtur: ex quorum numero est Cardinalis Bellar. lib. 2. de Rom Pontifice cap. 30. & Azor, & alij, quia, ut ipsi affirmant, hæresis ex natura sua ante ullam excommunicationem præscindit, & dividit Hæreticos ab Ecclesia, privans eos omni jurisdictione: unde non tam quia excommunicati, quam quod Hæretici omni jurisdictione carent, ut imprimè docuit D. Thom. 3. part. q. 82. art. 7. ad secundum & ita conferre nequeunt Sacramenta: & confirmari potest hæc sententia, quia si à Schismaticis, ut supra diximus non licet Sacramenta accipere, ex declaratione Clementis VIII. multo minus licebit ab Hæreticis. Illud tamen certum est in omni opinione, ordinatum ab Episcopo Hæretico, vel Schismatico, dummodo uratur forma & materia Ecclesiæ, verè esse ordinatum, quia actus iste est potius Ordinis, quam jurisdictionis: ordinatus tamen juxta hanc ultimam sententiam incurrit irregularitatem, etiam si Episcopus non sit nominatim excommunicatus, si tamen cum ignorantia fecerit, dispensat Episcopus, ita docet Navar. in Summa c. 27. num. 241.

Sed dubitatur ulterius, an ab Hæretico nominatim excommunicato, & in mortis articulo, liceat Sacramentum penitentiae accipere? Et ratio dubij

dubij est, quia cum careat omni jurisdictione, ut pote præcisus ab Ecclesia, non poterit præbere absolutionem, ita docet S. Thom. 3. part. q. 82. art. 7. ad secundum, & ex communi sententia Canonistarum, & ratio est, ne penitus decipiatur ab Hæretico, aut in desperationem inducatur: sed revera si non sit simile periculum, non est improbabili contraria sententia, quam tenent Paludanus, Antoninus, Canus, Major, & alij viri docti, quia quamvis Hæreticus Sacerdos jurisdictione careat, eam tamen illi non denegat Ecclesia, in articulo mortis, in quo est peccator penitens constitutus: & similiter quamvis ab Hæreticis alia Sacramenta, quæ non sunt necessitatis, non possint percipi, at in mortis articulo penitentia Sacramentum est necessarium, præsertim si penitens solum sit attritus, non contritus. Et hæc sententia Azorio valde videtur probabilis.

Præterea dobitur, an filij Hæreticorum, ubi sunt cum Catholicis commixti, possint admitti ad Scholas Catholicorum, quando sunt in adulta ætate & parentum errore decepti? Resp. Possent tuta conscientia admitti; quia licet sint Hæretici notorii, non tamen sunt nominatim denunciati, aut notorii Clericorum percussores, Navar. Conf. 1. de const. numero 64.

Item quaeritur, An in prædictis locis liceat Catholico filium hæretici de sacro baptismatis fonte suscipere, ita ut Catholicus sit susceptor ejus, & An contra liceat Catholicis de sacro fonte? Resp. Si Baptismus ritu & modo Catholico administratur, licere Catholico filium Hæretici suscipere, quia non tenetur Hæreticos vitare, prout supra dictum est; si autem ritus sit hæreticus, non licere suscipere: Hæreticum autem admittere, ut filium Catholici suscipiat, nullo modo licere; factum tamen tenet, sed in hæretico admittendo peccatum est; hoc enim ab Ecclesia interdicitur, quia qui de sacro fonte aliquem suscipit, juxta Ecclesie Canones, de cetera, & mores debet susceptum prima fidei & religionis elementa & præcepta docere, ita docet Navar. Conf. 1. de const. n. 66.

De pænis Hæreticorum, & de eorum absolutione & reconciliatione cum Ecclesia.

Præter excommunicationis pænam aliis etiam supplicij mulctantur Hæretici: nam irregularitatem contrahunt, hoc est, inhabiles fiunt ad officia publica, vel beneficia Ecclesiastica, ut aperte decernit c. 2. §. Hæretici de Hæreticis in 6. Itaque Hæreticus ad meliorem mentem conversus, etiam si sit ab excommunicatione, in quam ob Hæresim incidit, absolutus, adhuc dispensatione indiget, ut ad Ordines promoveri possit, in quam pænam incidere, etiam si sit occultus Hæreticus, dummodo hæresis sit extertius prodita, aliqui probabiliter affirmant: alijs vero magis cum jure congruere videtur, hanc pænam tantummodo incurtere Hæreticum notorium, qui sit manifestus, vel per evidentiam facti, vel per Judicis sententiam, vel per propriam in Judicio confessionem: sed prior sententia probabilior, & communior est.

Tertia Hæreticorum pæna est, quod ipsorum bona ipso jure sint fisco addicta, c. Cum secundum legis de Hæreticis in 6. Et quamvis aliqui affirmant Hæreticum debere ante sui criminis condemnationem bona sua fisco tradere, nihilominus contraria sententia probabilior est: sufficit enim ut post condemnationem factam à Judice bona sua teneatur fisco reddere, quamvis aliqui id etiam, & merito negaverint.

Quarta Hæreticorum pæna est, quia suis dignitatibus, honoribus, publicis officijs, & beneficijs privantur, ut habetur in c. Ut commissi §. Privati de Hæreticis in 6. quare publicum officium habere non possunt, quia infames sunt, & quia excommunicati: sed an hæreticus dignitatem, vel officium amittat ante omnem Judicis sententiam, quæ eum id crimen incurrisse declaratur, quidam docti negant: alij vero affirmant; utraque sententia probabilis est, de quibus videndus est Azor lib. 8. tom. 2. c. 3. ubi utramque sententiam ad concordiam redigit.

Notandum tamen est, in Sacerdote Hæretico, etiam si nominatim sit excommunicatus, manere potestatem faciendi & offerendi Missæ sacrificium pro vivis & mortuis, D. Tho. 3. parte questione 82. art. 7. quia potestatem Ordinis non amittit. Quare si servet formam debitam, conficit Euchariistæ Sacramentum, & idem est sentiendum de alijs Sacramentis, quæ non requirunt jurisdictionem; & sic penes Episcopum hæreticum, cum maneat potestas Ordinis, quæ est propria Episcoporum, nimirum consecranda & conficienda chrisma, si actu conferant Ordines, vel confirmationis Sacramentum, tenebit Sacramentum: & idem est sentiendum de alijs Sacramentibus, possunt enim consecrare altaria, templa, sive aras, Ecclesias, calices, & vestes, aliaque hujusmodi, dummodo servetur in ijs forma, quam servat Ecclesiastica tenet Gloss. in c. Ecclesijs, de consecrat. dist. 3. prima.

Sed dubiam est, an supposito quod hæreticus non amittat Ordinis potestatem, sed tantum jurisdictionem: an Sacerdos, vel Episcopus in hæresim prolapsus, eo ipso sint omni jurisdictione privati, ita ut acta per ipsos, verbi gratia, peccatorum absolutiones, sententiæ & censuræ, sive constitutiones ab Episcopo factæ, nullius sint ponderis aut momenti?

Quidam affirmant, quod etiam ante Concilium Constantiense invalida essent prædicta omnia, quando hæresis erat manifesta & notoria; post Concilium tamen Constantiense rata esse & valida, quæ faciunt Presbyteri, hæretici & Episcopi, nisi sit manifestus aliquis eorum Clerici percussor, vel nominatim denunciatus: Et idem sentiunt de alijs, sive secularibus, sive Ecclesiasticis publicam administrationem vel functionem gerentibus, quia ante Judicis sententiam adhuc retinent possessionem, & sic gesta per eos valent. Alij vero probabiliter existimant, ob hæresim extertorem amittere hæreticos Ecclesiasticam jurisdictionem, ut expressè docet D. Tho. in 22. q. 39. art. 3. unde quamvis vitari à nobis non debeant, non possunt ligare nec solvere, nec alia munera exercere, quia jurisdictione carent, & suspensi sunt ab officio: sed quicquid sit de his opinionibus, quarum quilibet pro se habet viros graves, & doctos, illud tamen certum est, quæcumque sunt ab hæreticis quamdiu in publico officio tolerantur, valere: c. Nonne 8. q. 4. ita Silvest. verbo Excommunicatio 3. n. 10. & 11. quia Ecclesia voluit, ut valeret; toleratus autem dicitur minister ille, qui communi errore populi habetur pro legitimo.

Præterea pænis alijs afficiuntur hæretici: nam etiam privantur Ecclesiastica sepultura ut in c. *Quicumque, de hæreticis*, quod intelligendum est de ijs, qui nominatim sunt excommunicati.

Alia etiam pæna hæreticorum est infamia: sed hæc non contrahitur secundum veriore opinionem, nisi post sententiam Judicis.

Ac denique aliæ sunt pænae, ut capitis supplicium, de quibus videndi sunt Cast. de *Justa Hæreticorum punitione*. Simancas de *Catholicis institutionibus*.

Postremo dubitari potest, An ab hæresis nota, pæni que Hæreticis à Judice impostis liber sit, qui ignoranter hæresi adheret.

Resp. aliquibus propositionibus. Prima, Constantans est apud omnes DD. opinio, ignorantiam ab hæresi excusare, ac proinde à pænis in Hæreticos latas liberare D. Tho. 2. 2. q. 2. art. 6. ad 2. ubi Cajetan. & alij. Hæc tamen propositio non de qualibet ignorantia intelligi debet, sed tantum de ignorantia invincibili, ea scilicet, quam homo saperare non potuit, postquam adhibuit sufficientem sollicitudinem pro ratione sui status, & conditionis, pro veritatis investigatione: non dubium quin plurimi inveniantur in terris hæreticorum, & Schismaticorum, qui in aliquibus rebus ad fidem spectantibus laborant hæc invincibili ignorantia: vel quia materiae fidei est de subtilioribus rebus, & non de illis, quas ipsi quo ratione sui status explicitè scire tenentur, quales sunt articuli fidei: & ipsi seducti ab aliquo viro docto, quem ipsi ipsum & Catholicum credunt, vel à parentibus, Parochis, Episcopis, aut alijs similibus instructi decepti fuerunt; dummodo cum pertinacia suæ sententiæ non adherent, sine dubio in foro interiori, & exteriori excusantur, ut optimè resolvit Penna in Scholæ Inquisitionum 1. p. q. 7.

Si quis vero erret ignorantia crassa, vel affectata licet in foro exteriori præsumatur Hæreticus, maxime si erret in his, quæ scire & credere tenentur ratione sui status, ut optimè docet Doctor Penna, ubi supra; in foro tamen interiori non est hæreticus, quia non adheret cum pertinacia suis erroribus. Maxime vero hoc credendum est, de viris simplicibus, aut non literatis, qui inter hæreticos, vel schismaticos commorantur, qui majorum & doctiorum erroribus adherent: existimantes ipsos habere fidem Catholicam Unde D. Tho. 2. 2. q. 2. art. 6. ad 3. Si autem inquit aliqui majorum deficiant, non præjudicat fidei simplicium, qui eos rectam fidem habere credunt; quia minores, ut ibidem docet Angelicus Doctor, non habent fidem implicatam in fide majorum, nisi quatenus majores adherent doctrinæ divinæ.

Vid. part. Præterea sciendum est, fautores, receptores, & 2. directos defensores hæreticorum incidere in excommunicationem, ac legentes eorum libros incurrere excommunicationem Bullæ cænæ Domini summo nostro Pontifici reservatam, ut la. è tradunt Authores de *rebus à scriptores de censuris*; Omisiss, vero alijs, quæ ad nostrum propositum non conducunt, duo sunt ad consideranda; primum nomine *fautorum, defensorum, vel receptorum* intelligi, ut bene advertit Cajetan. in *Summa* verbo *Excommunicatio*, de fautoribus, & receptoribus hæreticorum, ut hæretici sunt, id est, de tventibus ipsos ipsa ratione quia sunt hæretici. Unde si quis aliquem reciperet hæreticum, & domi retineret, quia infirmus erat, non excommunicatur in cænâ Domini, nisi alia feratur ab inquisitoribus excommunicatio generalior.

Thom. à Jesu Oper. Tomo. I.

Secundo notandum est, nomine *librorum prohibitorum* non comprehendendi Græcorum, Armenorum, aut aliorum Schismaticorum ritus & caeremonias continentes, & similiter ut aliquibus placet non feruntur prædicta excommunicatione Catholici, qui in Anglia, Germania, Polonia, Gallia, ac similibus locis legunt libros Hæreticorum continentes hæreses, dum id fiat studio cognoscendi, & confutandi eorum hæreses, & errores, sed hæc opinio cum ea limitatione accipienda est, ut rectè notavit Azor. ubi supra c. 16. in illis partibus, in quibus prædicta Constitutio Bullæ Cænæ Domini non est usu accepta, nec promulgata, aut jure communi confirmata. Sed quicquid sit de hac sententia, gaudent tamen Religiosi Mendicantes privilegio à multis Summis Pontificibus concessio, ut in terris infidelium, Schismaticorum, & Hæreticorum possint tuto conscientia eorum libros, & alios quacunquæ ex causa prohibitos, ad effectum illos confutandi & corrigendi legere; sic etiam concessit Ordini nostro Clemens VIII. in Bulla, quæ incipit: *Dominici gregis*, &c.

Ultimo scire oportet, Hæretico ad Ecclesiam reverentes, oportere prius hæresim abjurare, hoc est, jurejurando damnare, aut simpliciter omnem hæresim, aut specialiter eam, in quam incidit; deinde seipso promittere se ipsos firmiter credituros quicquid Catholice fides Ecclesiæ proficitur, quæ omnia intelligenda sunt, cum Hæreticus absolvitur in foro exteriori, in quo poterunt servari formulæ infra designatæ: nam in foro conscientie sufficit, habere contritionem de hæresi, & firmum propositum, cautionemque sufficientem præbere, non revertendi ad vomitum, & tunc absolvi poterit ab eo, qui habet potestatem, vel ordinariam, ut inquisitores hæreticæ pravariatis, vel subdelegatam, ut Religiosi aliqui Mendicantes, commorantes inter Hæreticos, Schismaticos, & alios infideles, ubi inquisitiones non sunt, habere solent, ut infra latius dicemus.

Forma brevis omnem hæresim abjurandi per eum qui in hæresim incidit, & pœnitet, & alias non est relapsus.

E Go talis, de tali loco, talis diœcesis, coram N. & N. Sacrosanctis Evangelij possitis coram me, eisque propriis manibus per me tactis juro, me credere corde, & profiteri ore illam sanctam fidem Catholicam & Apostolicam, quam Sancta Romana Ecclesia credit, prædicat, proficitur, & observat; & consequenter abjuro, revoco, & detestor, & abnego omnem hæresim, cujuscunque sit conditionis, & sectæ, extollenis se adversus Sanctam Catholicam Ecclesiam.

Item juro me credere, & profiteor ore, quod fide & sic, &c. ubi explicetur articulus Catholicus contrarius illi hæresi, in quam se confessus est incidisse. Et postea dicat, juro & promitto, quod deinceps nullam hæresim prædicaturum, seu aliam qualemcunque tenebo, nec dogmatizabo, nec libros hæreticales scienter habebō.

Quod si convenientius visum fuerit, ut professionem fidei cum solemnij juramento exhibeam magis in specie faciat; trademus hic formam à PIO IV. editam in Bulla, quæ incipit, *Injunctam nobis*.

X 2

Forma

Forma juramenti professionis
Fidei secundum Bullam
Pii PP. IV.

EGO N. firma fide credo, & profiteor
omnia & singula, quæ continentur
in Symbolo fidei, quo Sancta Romana
Ecclesia utitur, videlicet:

Credo in unum Deum Patrem omni-
potentem, factorem cæli & terræ; vi-
sibilem omnium & invisibilem; & in
unum Dominum JESVM Christum,
Filium DEI unigenitum, & ex Patre na-
tum ante omnia sæcula, DEVM de
DEO, lumen de lumine, DEVM verum
de DEO vero, genitum, non factum,
consubstantialem Patri, per quem om-
nia facta sunt: qui propter nos homines,
& propter nostram salutem descendit
de cælis, & incarnatus est de Spiritu San-
cto ex MARIA Virgine, & homo factus
est, Crucifixus etiam pro nobis sub Pon-
ticio Pilato passus & sepultus est; & resur-
rexit tertia die secundum Scripturas; &
ascendit in cælum sedet ad dexteram
Patris: & iterum venturus est cum glo-
ria judicare vivos & mortuos; cujus reg-
ni non erit finis: Et in Spiritum Sanctum,
Dominum & vivificantem, qui ex patre
Filioque procedit, qui cum Patre & Fi-
lio simul adoratur & conglorificatur,
qui locutus est per Prophetas: & unam
Sanctam Catholicam & Apostolicam
Ecclesiam, Confiteor unum baptisma in
remissionem peccatorum, & expecto
resurrectionem mortuorum, & vitam
venturi sæculi amen.

Apostolicas & Ecclesiasticas tradi-
tiones, reliquasque ejusdem Ecclesie
observationes & constitutiones firmissi-
mè admitto, & amplector.

Item sacram Scripturam juxta eum
sensum, quem tenuit, & tenet Sancta
Mater Ecclesia, cujus est judicare de ve-
ro sensu, & interpretatione sacrarum
Scripturarum, admitto, nec eam un-
quam, nisi juxta unanimum consen-
sum Patrum accipiam & interpreta-
bor.

Profiteor quoque septem esse verè
& propriè sacramenta novæ legis, à JE-
SV Christo Domino nostro instituta,
atque ad salutem humani generis, licet
non omnia singulis necessaria, scilicet
Baptismum, Confirmationem, Eucharis-
tiam, Penitentiam, Extremam unctio-
nem, Ordinem & Matrimonium: illa-
que gratiam conferre. Et ex his Baptis-
mum, Confirmationem, & Ordinem si-
ne sacrilegio reiterari non posse. Re-
ceptos quoque & approbatos Ecclesie

Catholicæ ritus, in supradictorum om-
nium sacramentorum solemnè admi-
nistratione recipio & admitto.

Omnia, & singula, quæ de peccato
originali, & de justificatione in sacro-
sancta Tridentina Synodo definita &
declarata fuerunt, amplector & reci-
pio.

Profiteor pariter in Missa offerri
DEO verum, proprium, & propitiato-
rium Sacrificium, pro vivis & defunctis,
atque in Eucharistie Sacramento esse
verè, realiter & substantialiter corpus
& sanguinem, unà cum anima, & divi-
nitate Domini nostri JESV Christi, sic-
rique conversionem totius substantiæ
panis in corpus, & totius substantiæ vi-
ni in sanguinem, quam conversionem
Catholica Ecclesia Transsubstantiatio-
nem appellat. Fateor etiam sub altera
tantum specie totum atque integrum
Christum, verumque sacramentum
sumi.

Constanter teneo Purgatorium esse,
animasque ibi detentas Fidelium iussa-
gii juvari. Similiter & Sanctos unà cum
Christo regnantes, venerandos atque
invocandos esse; eosque orationes
DEO pro nobis offerre: atque eorum
reliquias esse venerandas.

Firmissime assero imagines Christi,
ac Deiparæ semper Virginis, nec non
aliorum Sanctorum habendas, & reti-
nendas esse; atque eis debitum hono-
rem ac venerationem impertiendam.

Indulgentiarum etiam potestatem
à Christo in Ecclesia relictam fuisse; il-
larumque usum Christiano populo
maximè salutarem esse affirmo.

Sanctam Catholicam, & Apostoli-
cam Ecclesiam Romanam, omnium Ec-
clesiarum matrem, & magistram agnos-
co, Romanoque Pontifici, Beati Petri
Apostolorum Principis Successori, ac
JESV Christi vicario, veram obedien-
tiam spondeo, ac juro.

Cætera item omnia à Sacris Ca-
nonibus, & Oecumenicis Conciliis, ac
præcipuè à Sacrosancta Tridentina sy-
nodo tradita, definita, & declarata, in-
dubitanter recipio, atque profiteor: si-
mulque contraria omnia, atque hæreses
quascunque, ab Ecclesia damnatas, &
rejectas, & anathematizatas, ego pa-
riter damno, rejicio, & anathemati-
zo.

Hanc veram Catholicam Fidem, ex-
tra quam nemo salvus esse potest, quam
in præsentem spontè profiteor, & veraci-
ter teneo, eandem integram & invio-
latam, usque ad extremum vitæ spiri-
tum, constantissimè (DEO adjuvante)
retinere & confiteri, atque à meis sub-
ditis

ditis, vel illis quorum cura ad me in-
nere meo spectabit, teneri, doceri, & præ-
dicari, quantum in me erit, curaturum,
ego idem N. spondeo, voveo, ac iuro, sic
me DEVS adjuvet, & hæc sancta DEI
Evangelia.

Remedia pro Catholicis inter Hæreti-
cos versantibus, ad orrthodoxam fidem
conservandam, ex Patre Fran-
cisco Costero.

SI tamen aliquando contigerit Catholicos cum
Hæretis conversari, pro Fide Catholica tuen-
da, atque conservanda, omnem curam & sollicitu-
dinem adhibere oportebit. Et ne in tanto peri-
culo versantes pereant, sequentia ipsos servare
maximè conducet: quæ quoniam brevissima, &
popularium etiam capui accommodatissima
sunt, convenientissimum hic duximus inferere.

Primo itaque humilitatem ex animo sequi ne-
cesse est. Sicut enim impossibile est Hæreticum
non esse superbum, ut qui iudicium suum totius
Ecclesiæ iudicio præponitur fieri non potest, ha-
milit ut in hæresim labatur, nisi humilitatem abji-
ciat. *Non veniat mihi pes superbia, & manus peccatoris
non moveat me: ibi ceciderunt, qui operantur ini-
quitatem; IBI, hoc est, in pede superbiæ ait D. Au-
gustinus.*

Secundo, frequens Sacramentorum Pœnitenti-
æ & Eucharistiæ usus necessarius est. Quia enim
per hæc Sacramenta, & maximè per Eucharis-
tiam, non solum fides confirmatur, sed spiritalis
etiam gustus confertur, ut gustemus, & videamus
quam suavis sit Dominus, sit per crebram com-
munionem, ut homo non modo credat: sed
quodammodo sapiat & experiat vera esse, quæ
fides proponit. Atque hoc est, quod Christus di-
cit, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum san-
guinem, id me manet, & ego in eo: hoc est, persevera-
bit in Ecclesia mea, & Spiritus meus manebit in
eo.*

Tertio, opus est, frequenti meditatione exer-
cere se, in consideratione charitatis DEI, in genus
humanum: quam ex innumeris beneficiis nobis
collatis tantam esse constat, ut intellectum excedat
& Angelorum & hominum. Huic sanè chari-
tati non est consentaneum, mundum univèrsam
sine fide, sine vero Sacramentorum usu, sine re-
cta intelligentia scripturarum, mille quingentis an-
nis, in summis relictum fuisse erroribus, donec
unus Apostata Monachus, (qui ruptis castitatis &
alii religionis votis, sanctimonialem, Deo conse-
cratam, atque velatam, sacrilegis sibi nuptijs
iunxit) tam diuturni erroris & falsitatis orbem
univèrsam redargueret, damnatis tot sanctis Pa-
tribus, qui & miraculis & vitæ sanctimonia cla-
ruerunt: cum iste & miraculum nullum ediderit,
& fatari in publica ad populam concione non
erubuerit, se Dæmonem probè novisse, & ab eo
vicissim benè cognitum esse, cum eoque plus-
quam modicum talis comedisse (quod longè fa-
miliaritatis est argumentum) imo scriptis libris tes-
taturum posteteris reliquerit, diaboli secum nocte dis-
putantis argumentis se convictum, sacrificium
Missæ de medio sustulisse.

Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

Quarto, Pependere diligenter & serio pro-
missiones DEI Ecclesiæ factas: quæ tantæ sunt, ut
ijs cognitæ, nullus sit reliquus erroris locus. Est
enim Ecclesia primò, fundamentum & columna
veritatis: hoc est, quæ non solum veritatem secum
habet, sed quæ sola veritatem adinstat columnæ &
si mamenti sustentat, & apertè omnibus demon-
strat. Unde sicut nullus error fidei in doctrinam
Ecclesiæ potest irrepere: itaque neque extra Ec-
clesiam est veritas sine errore.

Secundo, Ecclesia in doctrina morum errare
non potest, cum sit à fidelibus, in qualibet admo-
nitione, instructione & reprehensione sic audien-
da, ut qui ejus monitis obtemperare noller, gra-
vissima pæna, quæ mortalibus infligi potest, sit af-
ficiendus; nempe excommunicationis gladio à
Christi corpore separandus. *Si (ait Dominus
Matth. 22.) Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam
Ethnicus & Publicanus.*

Tertio Ecclesia est Christi sponsa. Sponsam
autem nihil potest latere arcanorum sui sponsi.

Quarto, Est corpus Christi eodem spiritu sa-
cto afflatum. Quare neque à Capite separari po-
test, (ego, ait, Matth. 22. vobiscum sum omnibus die-
bus, usque ad consummationem sæculi) neque ignorat
mentem sui capitis, si idem sit capitis & corporis
spiritus. Nemo (ait Apolt. 1. Cor. 2.) novit quæ sunt
hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est. Nos au-
tem spiritum Christi habemus: & qui spiritum
Christi non habet, hic non est ejus. Unde & Do-
minus promisit Joann. 16. se Ecclesiæ daturum pa-
racteram spiritum, qui eam doceret omnem verita-
tem.

Quinto Ecclesia est congregatio non occulta
& latens; sed aperta. *Matth. 5.* Sicut civitas supra
montem posita, & candela posita super candela-
brum, ut omnes, qui in domo sunt lumen vide-
ant: id est, ut ab omnibus videri possit, tam ijs, qui
ad fidem Christi convertuntur, ut sciant, quo sit
eundum, & à quo sit fides petenda; quam ijs qui
sunt in Ecclesia admisi, ut sciant in dubijs, quæ
sit audienda, *Dic, inquit, Ecclesiæ: Matth. 18. Et si Ec-
clesiam non audierit, &c.*

Sexo Ecclesia hoc modo in monte fundata, &
apertè conlilita, non est unius anni, nec unius sæ-
culi, sed omnium dierum atque annorum, usque
ad consummationem sæculi. *Super hanc petram
(ait Matth. 18. edificabo Ecclesiam meam, & porta in-
feri non pravelebunt adversus eam; hoc est, firmis-
simè eam collocabo; adversus quam tametsi omnia
industria, sapientia, atque potentia dæmonum sit
insurrectura, nunquam tamen pravelebit, ut eam
deficiat. Si igitur hæc Ecclesia habeatur tam illu-
stribus privilegijs instructa, quæ neque errare, ne-
que errores in doctrina fidei, vel morum docere,
neque superari possit ulla vi aut arte; quæ scrip-
turas & verba optimè noverit, atque intelligat
Sponsi sui, quæque spiritu eodem cum suo capite,
& sponso sit imbuta; non est locus hæresibus; quia
ad omnem dubitationem recurendum erit ad
Ecclesiam, juxta Christi præceptum, *Dic Eccle-
siæ, &c. Matth. 18. Qui vos audit me audit,
Luc. 10.**

Sed ubi sit ista Ecclesia, quæritur? Hoc sanè ex
Scripturæ verbis apertè constat, talem aliquam esse,
& à Christi temporibus extitisse, atque ad con-
summationem usque sæculorum semper mansu-
ram, qualem jam descripsimus. Ubi autem illa ha-
dænus fuerit, & quænam illa sit etiamnum, his
duobus indicijs ostendi potest.

Lib. de
Missæ
angulari
Tom. 7.
editi à
Witt. h.
birgenfis
fol. 228.

Psal. 35.

Joan. 6.

Priori quidem ex omnium Christianorum consensus, & nationis unanimi consensu, Sicut enim Romanam urbem eam cognoscimus, quae ad Tiberim, Parisiensem, quae ad Sequanam, Coloniensem, quae ad Rhenum est posita: quia habitentis mundus universus has urbes agnovit: ita si quae Ecclesia pro veteri & Catholica Christi Ecclesia, ab orbe universo mille quingentis annis est habitata, ea certe pro tali nobis est agnoscenda. Et sicut si post tanti temporis totius orbis confirmationem, quispiam aliud oppidum, à paucis annis edificatum, tibi veram illam & antiquam Coloniensem esse diceret, antiquo um Imperatorum privilegijs & libertate celebrem, ideo nihil perfraderet, ut eam tamquam insanum ridendam & expiandam se proponeret: itaque qui post mille quingentos annos aliam tibi Ecclesiam demonstrare conatur, à paucis annis coactam, eamque docere esse veram illam Ecclesiam, quam Christus innumeris privilegijs donavit, errasse autem omnes, qui M. D. annis hunc ceterum non agnovissent, non solum audiendus non est, sed pro infano habendus, quod recentis, & nuper nato conventui tantam aequitatem tribuat. Ex his facile vide et est, quantum sit vera Ecclesia, quia ante annos sexaginta eam necdum ullus ex alijs ceteribus natus esset, ubicunque per orbem Christianum, potissimum vero ubi nunc novae sectae vigent, si quis de vera Ecclesia quaesiverit, nulla alia quam Ecclesia Romana ostensa fuisset.

Posteriori vero indicio idem ostenditur, ex di-
 & his superius privilegijs, Ecclesiae suae à Christo relictae. Si enim quaeras Ecclesiam hodie, quae sit, aut fuerit aliquando per orbem universam diffusa, vel agnita, & cujus origo constanti & non interrupta successione ad Christum & Apostolos deduci possit, nullam invenies aliam, quam Romanam. Sicut enim nos credimus, ita crediderunt majores nostri ab annis 100. ab annis 200. 300. 400. usque ad annum 1576. Neque demonstrari potest, quando primum, vel à quo sit fides nostra violata aut mutata. At vero sicut credunt novae sectae Lutheri, Biceri, Calvini & ceteri 60. annos nusquam in orbe creditum esse: cum omnibus confiter, Martinum Lutherum anno 1517. errores istos primum excogitasse & invehisse. Atque etiam hodie, errores isti angustis certorum locorum continentur. Lutheranismus Germania: Calvinismus Gallia & Anglia: zwinglianismus Helvetia. Extra Europam autem neque sunt, neque fuerunt unquam, vel denomine cogniti.

Quinto, vitare lectionem librorum veterum, & Haereticorum familiaritatem atque colloquia: *Haereticum, ait Apostolus Tit. 3. post unam & secundam correctionem devita. Quia, ut verba loquentis vim habent movendi: ita & scripta ad permovendum majore artificio sunt elaborata. Legendi potius sunt sacri Doctores, quos constat vitae sanctitate & eruditione praecellisse: & si quatenus miscendi sermones cum doctis & pijs. Quia tamen in tanta multitudine Haereticorum, fieri vix potest, ut non aliquando cum illis agamus, in promptu habenda sunt rationes, quibus avitam fidem Ecclesiae tueamus. Parati inquit Apostolus 1. Pet. 3.) semper ad satisfactionem omni presentis vos rationem, de ea, quae in vobis est sper. Non quod necessum sit, de singulis articulis controversis, omnes esse instructos: sed quod expediat generales quasdam novissime solutiones eorum communibus argumentis. Veluti si objiciant, in sacris litteris non haberi invocandos esse sanctos, venerandas imagines, ab-*

stinendum à carnibus, aut aliquid ejusmodi, non ergo ista esse faciendae, nos contra objiciamus, & quidem efficacius, haec sacris litteris non prohiberi: atque sine peccato fieri posse, quia ubi non est lex, ibi nec pravariatio, Rom. 4.

Item si dicant, nihil esse fide tenendum, nisi quod sacris litteris continetur, nos contra dicamus, si hoc admittatur, manifestè sequitur Evangelium secundum Mattheum non esse à Spiritu sancto dictatum: quia nusquam in universa Scriptura habeatur: hoc Evangelium vel esse dictatum à Spiritu sancto, vel esse in Catalogo librorum sacrae Scripturae. Haec enim obiectio illos educt, ut fateri cogantur, aliqua esse recipienda atque credenda, quae Scriptura sacra non contineatur: sed ea tantum rejicienda, quae Scripturae sacrae aperte repugnant.

Si vero ejusmodi aliqua loca Scripturae ab ijs adferantur, quae videantur adversari doctrinae Ecclesiae: si quando Catholicorum Patrum expositio non occurrit, haec una solutio sufficit, Scripturae illas dogmatibus Ecclesiae non esse contrarias, quantumvis prima fronte videantur. Nam licet earum genuinam explicationem ad manus non habeamus (sunt enim Scripturae difficiles & studio egent, quod non est omnium) ante multas tamen annorum centurias, priusquam haereticis in orbem venissent, Catholicos Doctores per universum orbem Scripturas istas sic ad mentem Christum dellexisse, ut nihil planè cum doctrina Orthodoxa Ecclesiae, quam iidem ipsi tuebantur, pugneret.

Rursus si quaerant, cur libeat tanto tempore in antiqua ista Ecclesia haerere, cum potius sint eligenda nova, quam vetera? Dicendum primo, non omnia vetera abjicienda esse, neque omnia nova veteribus praeferrenda. Autum verus praefertur novo: & si senex manum suam veterem simplicitate velit, non inveniet aliam commodiorem, etiam si argenteam, aut auream substituat.

Dicendum secundo, quòd velint nos relicta Ecclesia Romana abire ad Lutherinam, Protestantium, Calvinistarum, an ad Anabaptitarum sectam? hi enim ex aequo omnes Ecclesiam Romanam damnant, & veram scripturarum intelligentiam jactant.

Tercio quae sit ratio, cur illi velint nos antiquam fidem deserere? quid apud ipsos praclarum sit, quod nos ad mutationem tanti momenti, unde animae salus dependet, movere debeat? Nam si vicia spectes superiorum, scimus Christum praemonuisse Matth. 23. *Quaecunque dixerint, servate & facite: secundum opera autem eorum nolite facere: neque tantae sunt Haereticorum Ministrorum virtutes, ut ijs magno ere cedant mores Sacerdotum Catholicorum: quin potius, incorruptus arbitet, majorem vitae integritatem atque doctrinam in Romana Ecclesia, quam in illis sectis deprehendet.*

Si Scripturarum intelligentiam consideres, ante exortas haereses, Ecclesia, quae Scripturas habuit, earum etiam intelligentiam habuit. Cur ergo ab Ecclesia Scripturarum libros recipiam, & eorundem intelligentiam non accipiam? Cur credam dicenti hoc esse verbum Dei, & non credam docenti, hunc esse in electum verbi Dei? Cur credam in numero librorum, & non credam in sensu librorum? Sanè in die Judicij coram Christo severo Judice, securior erit Catholicas quovis sectario. Ponamus enim falsam esse, quae Romana Catholica Ecclesia credit: in exacto illo Judicio, cum Christus

Christus

Christus quæret, cur ita de me, sacramentisque meis credidisti? securè respondebit Catholicus: Primo, quia Ecclesia per uniuersum orbem nos ita docuit, quam tu audiendam iussisti. Secundo, quia nos i a docuerunt maiores nostri, qui eandem fidem à suis se maioribus accepisse, & illos rursus à maioribus suis, ad Apostolorum usque tempora, testati sunt: neque tempus scire potuimus unquam, quo fides hæc à te Apostolis tradita, & quæ ad nos usque per manus uenisse dicitur, uel in minimo violata fuerit: maxime cum tu Beato Apostolo Petro discretè promiseris, *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non præualebunt aduersus eam: Et ascensus in caelum dixeris, Mart. 28. Ego uobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi.* Tertio, quia uirgili, qui fidem illam nos docuerunt, & ad finem usque uitæ retinuerunt, clarissimi fuerunt & eruditione & morum probitate, quorum sanctitatem tu ipse miraculis comprobasti. Sanè ergo, si error in nobis fuit, tu Domine nos decepisti. Eorum enim uestigia, quorum tu uiam tibi placere declarasti, secuti sumus. Denique, quia nihil uidimus in doctrina fidei nostræ, Scripturis & uerbis tuis repugnans. Ut enim aduersarij nostri multas nobis Scripturas obiecerint: ita tamen illæ omnes à Doctoribus nostris ante multas annorum centurias declaratæ fuerunt, ut planè nihil cum doctrina Catholica pugnare uiderentur. Quis autem eram ego, qui fidem tam antiquam, per totum orbem diffusam, tot miraculis illustratam, tanta omnium Catholicorum consensione seruatam, à tot Patribus explicatam, rejicere audeam, uel erroris arguere?

Contra tibi ex sectario interrogabit Dominus, Et quid te impulit, ut relicto ouili meo, ad luporum gregem te conferres? Quid poterit adferre, nisi, Martinus Lutherus nos decepit, Calvinus seduxit, Bucerus peruerit? At rursus Dominus,

Quid (inquit) in his Doctoribus uidisti, quod te ad fidem mutandam, & Ecclesiam tot sæculorum deletendam impelleret? forte miracula ediderunt, uel forte insigni sanctitate uiguerunt? Atqui tibi per Apostolum meum ad Galat. 1. dictum fuit; *Si Angelus de celo uobis euangelizauerit, præter id quod accepistis, anathema sit.* Si in religionis mutatione nec Angelis est fides adhibenda, quanto minus hominibus sine miraculorum testimonio, sine uitæ probitate? quales enim prædicti fuerint, nouit orbis uniuersus.

At dicet fortè Hæreticus, Vidimus in Romana Ecclesia multos errores Scripturis tuis non consentaneos. Sed Dominus iterum. Et à quo Scripturas sacras accepistis? nonne à Romana Ecclesia? illa autem totis mille quingentis annis tam focors fuisse in enarrandis Scripturis credenda est, ut tanto tempore non adverteret, se cum Scriptura pugnare? Et si illa Scripturas eo sensu exposuit, ut nihil cum auita fide pugnant; cur tu uouas, & inauditas expositiones secutus, uniuersum orbem erroris damnasti, & non potius Ecclesia fidem, & explicationem secutus fuisti? Magis enim rationi consentaneum tibi esse debebat, illum esse uerum Scripturarum intellectum, quem per uniuersum orbem tot sæculis docuit illa Ecclesia, quæ tibi Scripturas tradidit; quam illum, quem post 1500. annos quibus uouorum Doctorum commentus est.

Qui candido animo ista per cogitaret, quæ certo certius post mortem uentura sunt; non sicilè ad errores declinaret: sed ueram retinere Romanam Catholicam fidem, sine qua impossibile est placere Deo.

